

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: «Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування: склад та шляхи оптимізації» (на матеріалах Хмельницької міської ради)»

Виконав(ла): студент(ка)
магістратури за спеціальністю
072Фінанси, банківська справа та
страхування
Балицька Я. І.

(прізвище та ініціали)

Керівник: Синчак В. П., завідувач
кафедри, д. е. н.,
професор

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент: Ткачук Н. М., доцент
кафедри, к.е.н

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Балицька Я. І. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування: склад та шляхи оптимізації (на матеріалах Хмельницької міської ради). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2020.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена поглибленню теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації формування фінансових ресурсів на рівні бюджетів органів місцевого самоврядування. З цією метою розглянуто теоретичні основи та розкрито особливості розподільчих відносин та процесів формування на рівні бюджетів місцевого самоврядування.

Досліджено сутність фінансових ресурсів як сукупності фондів коштів у процесі розподілу ВРП. Обґрунтовано законодавче регулювання. Показано місце та роль фінансових ресурсів у суб'єктно-об'єктній структурі відносин управління місцевими фінансами України. Виявлено та охарактеризовано економічний зміст місцевих фінансових ресурсів. Означено забезпечення фінансової незалежності територіальної громади як одну з головних функцій.

Охарактеризовано класифікацію джерел фінансових ресурсів. Зазначено бюджетну класифікацію як єдине систематизоване згрупування доходів. Окреслено такі підходи до класифікації джерел фінансових ресурсів: за місцем формування, за рівнем формування і використання, за муніципальним сектором економіки, за джерелами формування, за кругообігом, за методом мобілізації, за місцем акумуляції, за економічним призначенням, за характером участі у вирішенні потреб місцевого значення. Визначено міжбюджетні трансферти як ресурс, що призводить до залежності від централізованого управління територією. Показано сутність кредитування бюджету і його негативний вплив

на бюджетну політику території.

У практичній частині роботи здійснено аналіз особливостей формування податкових і неподаткових надходжень на прикладі м. Хмельницького. Вказано структуру надходжень податків загальнодержавного значення до бюджетів різних рівнів. Оцінено питому вагу податкових надходжень у місцевому бюджеті. Означено основні бюджетоутворюючі податки. Показано роль неподаткових надходжень у наповненні доходів місцевого бюджету. Охарактеризовано склад і структуру неподаткових надходжень місцевого бюджету. Наголошено на фіскальній спрямованості бюджету.

Проаналізовано міжбюджетні трансферти та їх частку в доходах бюджету територіальної громади. Наголошено на переважанні частки трансфертів у доходах бюджету. Виявлено залежність між рівнем розвитку економіки території та міжбюджетними відносинами. Зазначено роль міжбюджетних трансфертів при виконанні органами місцевого самоврядування своїх функцій. Подано етапи залучення кредитних коштів органами місцевого самоврядування. Встановлено зв'язок місцевих органів самоврядування із міжнародними кредитними організаціями. Розраховано залучення кредитних коштів до проектів територіальної громади. Перераховано муніципальні проекти, що реалізуються за допомогою надання міжнародних кредитів. Окреслено законодавчу базу залучення кредитних ресурсів. Зазначено перспективи співпраці із міжнародними банківськими організаціями.

Розраховано індекс податкоспроможності. Встановлено залежність між ПДФО та міграційними рухами міста. Рекомендовано стягувати ПДФО за місцем реєстрації. Обраховано базову дотацію для місцевих органів влади. Наголошено на великій частці тіньового сектору у ВРП території. Запропоновано впровадити моніторинг ефективного використання бюджетних ресурсів, здійснювати прогноз показників доходу до бюджету міста.

Окреслено прогнозні наслідки ПДФО за допомогою методу статистичних рівнянь залежностей. Показано пряму залежність видаткової частини від ПДФО. Запропоновано здійснювати прогноз податкового показника кожних

три роки, інформувати громадян про бюджетну політику задовго до прийняття планового звіту, установити сталі «граничнодопустимі межі» прогнозних показників.

Ключові слова: фінансові ресурси, органи місцевого самоврядування, джерела фінансових ресурсів, доходи місцевого бюджету, податкові та неподаткові надходження, міжбюджетні трансферти, міжнародний кредит, тінізація економіки, міграційний рух.

ANNOTATION

Balytska Y. I. «Financial resources of local governments: structure and ways of optimization» (on the materials of the Khmelnytskyi city council) - thesis for Master degree in specialty «Finance, banking and insurance» Khmelnytsky University of Management and Law named after L. Yuzkov, Khmelnytsky, 2020.

The destination is devoted to the deepening of theoretical and methodological foundations and the development of practical recommendations for improving the financial resources of local governments. To this, end theoretical bases are considered and the features of distributive relations and forming processes are exposed at the level of budgets of local self-government.

The essence of financial resources as a collection of funds of funds in the process of distribution of GRP is investigated. The practical part of the paper analyzes the peculiarities of formation of tax and non-tax revenues on the example of Khmelnytsky. The share of transfers in the budget revenues is emphasized. The attraction of credits to the projects of the territorial community is calculated. The correlation between the PIT and the migration movements of the city is established. The forecast consequences of the PITF using the method of statistical dependence equations are outlined

Keywords: financial resources, local governments, tax and non-tax revenues, intergovernmental transfers, international credit.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕ ВСТУП СУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	10
1.1. Сутність і економічний зміст фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування	10
1.2. Джерела фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	20
2.1. Особливості формування податкових і неподаткових надходжень. ..	20
2.2. Міжбюджетні трансферти та міжнародні кредити у формуванні фінансових ресурсів	30
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	39
3.1. Оптимізація доходів як напрям збільшення власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів.....	39
3.2. Прогнозування джерел фінансових ресурсів у забезпеченні дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування.	44
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми. Особливе місце в бюджетній системі нашої держави посідають місцеві бюджети, які відіграють роль основної фінансової потенції тобто прихованої здатності чи резервів діяльності органів місцевого самоврядування. Вагоме значення відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку територіальної громади, адже саме з місцевих бюджетів реалізовується фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; так само фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Лише з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист населення. Вирішення даних питань можливе виключно за допомогою утворення ефективної системи формування та розпорядження фінансовими ресурсами.

Україна перебуваючи на новітньому етапі становлення та запровадження децентралізації, зокрема, у сфері бюджетних відносин потребує оптимізації стосовно акумулювання та ефективного використання фінансових ресурсів. Дефіцит фінансових ресурсів як наслідок розгортання кризових явищ в економіці країни зобов'язує залучати нові джерела наповнення місцевих бюджетів та застосовувати сучасні підходи до управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

В умовах сьогодення існують проблеми формування джерел фінансових ресурсів та їх використання згідно повноважень наданих органам місцевого самоврядування. Тому це і обумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичними і практичними питаннями дослідження фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Євдокімова М.О., Базилевич В. Д., Василик О. Д., Павлюк К. В., Петровська І. О., Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І., Тимошенко О. В., Мунько А. та інші.

Поряд з тим, що в даному питанні було досягнуто значних результатів,

ще залишився ряд проблем які є не вирішеними. Потрібно проводити подальші оцінювання спроможності місцевих бюджетів, фінансової стійкості та шукати способи шляхи підвищення ефективності механізмів залучення та використання фінансових ресурсів.

Важливість даних питань та недостатність їх вивчення визначили вибір теми магістерської роботи, зумовили її актуальність, теоретичну та практичну цінність.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичних основ і розвиток практичних аспектів щодо формування фінансових ресурсів і їх оптимізації на рівні бюджетів органів місцевого самоврядування.

Дослідження означеної мети передбачає вирішення науково-практичних завдань:

- узагальнити теоретичну сутність і з'ясувати економічний зміст фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- визначити основні джерела формування фінансових ресурсів на рівні бюджетів органів місцевого самоврядування;
- розкрити особливості формування податкових і неподаткових надходжень бюджету м. Хмельницького;
- проаналізувати вплив міжбюджетних трансфертів та міжнародного кредитування на формування фінансових ресурсів бюджету м. Хмельницького;
- розробити напрями оптимізації доходів власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів;
- спрогнозувати джерела фінансових ресурсів у забезпеченні дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження є розподільчі відносини та процеси формування фінансових ресурсів на рівні бюджетів органів місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні аспекти формування фінансових ресурсів бюджету міста Хмельницького.

Методи дослідження:

— діалектичний метод пізнання за допомогою якого досліджувались і узагальнювались нормативно-правові акти управління органами місцевого самоврядування;

— метод порівняння за допомогою якого досліджувалась структура місцевих фінансів та здійснювався її аналіз;

— статистико-економічний метод, який застосовувався з метою аналізу структури, динаміки і темпів фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;

— графічний метод використовувався для наочного зображення складу та структури фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;

— методи фінансового аналізу: горизонтальний аналіз (розрахунок темпів росту та аналіз динаміки показників), вертикальний аналіз (розрахунок питомої ваги та структури доходів місцевих бюджетів) та індексний метод (аналіз індексу податкоспроможності як показника, що аналізує достатність власних фінансових ресурсів для міста обласного значення);

— метод статистичних рівнянь залежностей (при здійсненні аналізу впливу дохідної частини бюджету на видаткову, а також прогнозування показника ПДФО).

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансових ресурсів ОМС, фінансова звітність фінансового управління м. Хмельницького, офіційні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, авторський матеріал.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано:

1. Балицька Я. І. Податковий потенціал як невід’ємна складова формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. *Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти*: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 25-26 грудня 2019 р. Львів, 2019. С. 11-13.

2. Балицька Я. І. Кредитування бюджету як одне з джерел фінансування енергоефективних інвестиційних проектів. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 23 грудня 2019 р. Полтава, 2019. С. 8-10.*

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕ ВСТУП СУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Сутність і економічний зміст фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування

Місцеві фінансові ресурси як економічна категорія регулюється на основі певних вихідних положень, закріплених у відповідних законодавчих документах, що регламентують діяльність органів місцевого самоврядування. До основоположних законодавчих актів слід віднести Європейську хартію про місцеве самоврядування [14], Конституцію України [24], Бюджетний кодекс України [7], Податковий кодекс України [37], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [16], щорічні закони про Державний бюджет України [6], Рішення Виконавчого комітету Хмельницької міської ради «Про затвердження Бюджетного регламенту щодо складання, порядку розгляду та затвердження бюджету міста, внесення змін до нього та подання звітності про виконання міського бюджету» [41].

Трактування твердження «місцевих фінансових ресурсів» або ж «фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування» напряму пов'язано із розглядом думок науковців. Одним із сучасних представників наукового світу є Євдокімова М.О., яка у своєму навчальному підручнику «Місцеві фінанси», дає визначення «місцевих фінансових ресурсів», як: «сукупності фондів коштів, що формуються у процесі розподілу ВРП і направляються на економічний і соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць». Основним напрямом використання місцевих фінансових ресурсів, на її думку, є фінансове забезпечення соціальної сфери і домашніх господарств [13, с. 51].

На противагу їй, Мунько А. розглядає поняття «місцевих фінансових ресурсів» виходячи із рівнів управління системою місцевих фінансів і подаючи наступну структуру відносин при формуванні та управлінні фінансовими ресурсами, зображену в додатку А. У суб'єктно-об'єктній структурі відносин

управління місцевими фінансами України Мунько, розташовує дефініцію «фінансових ресурсів» на базовому рівні функціонування системи місцевого самоврядування та дає таке визначення: «Фінансові ресурси –це податкові та неподаткові надходження, трансферти, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, кредити, прибуток від діяльності підприємств муніципального сектора, інвестиції тощо». Також в даній структурі зазначено кінцевих споживачів фінансових ресурсів, тобто розпорядників бюджетних коштів на місцевому рівні, серед них «муніципальні підприємства, бюджетні установи, підприємницький сектор» [33, с. 89].

На думку українського фінансиста Тимошенко О. В., поняття «фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування» пов'язане із розбудовою та розвитком інституту місцевого самоврядування, а також із функціонуванням місцевих фінансів на рівні територіальної громади. Автор характеризує категорію «фінансові ресурси органів місцевого самоврядування» через призму двох фінансових груп — «доходи місцевих бюджетів» (макрорівень) і «фінансові ресурси установ, організацій та підприємств комунальної форми власності» (мікрорівень). Ключовими елементами, що розкривають поняття фінансових ресурсів є: грошові кошти створені в результаті розподілу і перерозподілу валового регіонального продукту (частина яких відводиться до відповідних фондів); ресурси, які необхідні для виконання завдань покладених державою на органи місцевого самоврядування в ході забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади [47, с. 73].

Василик О. Д. при визначенні сутності фінансових ресурсів, піддає критиці зазначені вище думки інших дослідників, оскільки він наголошує, що не можна ототожнювати дану економічну категорію із грошовими засобами тому, що поняття “грошові засоби” значно об’ємніше за змістом, хоч і фінансові ресурси завжди виступають у грошовій формі. Грошові засоби перетворюються у фінансові ресурси тоді, коли вони концентруються у цільових фондах, використовуючи для цього відповідний порядок їх створення

й використання. Визначальною рисою фінансових ресурсів є те, то вони виражають фінансовий результат процесу відтворення, а не зміну форм вартості, як це притаманно грошовим коштам [8, с. 84].

Базилевич В. Д., Петровська І. О. та Клиновий Д. В., характеризують фінансові ресурси як грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового регіонального продукту за певний період, і наголошують на особливостях місця створення фінансових ресурсів [2, с. 75; 36, с.36].

Павлюк К. В. при характеристиці фінансових ресурсів зосереджує свою увагу на відповідних «фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб» Він окреслює форми виявлення фінансових ресурсів і їх цільове призначення, проте не зазначає джерел створення фінансових ресурсів [34, с. 24].

Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І., дають розширене пояснення сутності фінансових ресурсів, як “сукупності коштів, які перебувають в розпорядженні держави та суб’єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки і водночас є джерелом їх розвитку, формуються за рахунок різних видів грошових доходів, надходжень, відрахувань, а використовуються на розширене відтворення, матеріальне стимулювання, задоволення соціальних та інших потреб суспільства”. Це визначення повністю розкриває сутність фінансових ресурсів, оскільки визначає джерела формування фінансових ресурсів, вказує на розпорядників та їх цільове призначення [5, с. 12].

Автори фінансового словника визначають фінансові ресурси як “сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб’єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки і водночас є джерелом її розвитку. Фінансові ресурси поділяються на централізовані (створюються на рівні держави) і децентралізовані (створюються на рівні підприємств, організацій, об’єднань). Основним джерелом фінансових ресурсів є валовий національний продукт” [15, с. 395].

Узагальнення вітчизняних праць науковців щодо сутності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування дає підстави виокремити фондову і безфондову теорії. Представниками фондової теорії є українські науковці Євдокімова М.О., Базилевич В. Д., Василик О. Д., Павлюк К. В., Петровська І. О., та інші. До представників безфондової теорії відносять таких вітчизняних економістів Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І., Тимошенко О. В., Мунько А. та інші. Ключовими факторами їхньої розбіжності ідей є, те що фондова теорія визначає фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як фонди грошових коштів, а безфондова теорія – як сукупність грошових коштів.

Економічний зміст місцевих фінансових ресурсів відповідно до Тимошенко О. В. трактується через призначення та роль, які вони виконують (або ж функції). «Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування» мають наступні функції: формування фінансового потенціалу територіальної громади для розвитку місцевої економіки; забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування від центральних органів влади при вирішенні питань соціально-економічного розвитку території; полегшення процесу утворення установ, організацій і підприємств комунальної форми власності за рахунок повного або часткового формування стартового капіталу з метою надання в подальшому якісних суспільних послуг населенню громади [47, с. 73].

Дослідження економічного змісту фінансових ресурсів ОМС потребує розгляду поняття оптимізації формування дохідної частини бюджету, яку розглядають у двох напрямках. По-перше, оптимізація передбачає максимальне зростання податкових надходжень до місцевого бюджету, оскільки за інших рівних умов місцева влада зацікавлена у отриманні додаткових фінансових ресурсів для ефективнішого перерозподілу ВРП і забезпечення соціальних гарантій. По-друге, оптимізація сприяє скороченню соціальної несправедливості [50, с. 108].

Отже, трактування твердження «фінансових ресурсів органів місцевого

самоврядування» розподіляють на два підходи, відповідно до думок науковців, перший підхід базується на фондовій (визначає фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як фонди грошових коштів) та безфондовій теорії (як сукупність грошових коштів). Доводимо, що під фінансовими ресурсами слід розуміти сукупність фондів коштів, що формуються у процесі розподілу ВРП і направляються на економічний і соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Економічний зміст фінансових ресурсів яскраво виражається через виконання ними функцій: формування фінансового потенціалу; забезпечення фінансової незалежності територіальної громади

1.2. Джерела фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування

Місцеві бюджети за допомогою фінансових ресурсів активно впливають на економічні та соціальні процеси адміністративно-територіальних одиниць і створюють можливості для розв'язання загальнодержавних проблем на рівні окремої території та підвищення якості життя громадян. Однак, перш ніж використовувати певний обсяг фінансових ресурсів, органи місцевого самоврядування повинні забезпечити їх надходження до місцевого бюджету шляхом застосування певного кола повноважень, які надаються їм у законодавчому порядку [49, с. 143].

У свою чергу з боку держави на законодавчому рівні затверджено повну бюджетну самостійність та фінансову незалежність місцевих бюджетів. Проте структура та їх бюджетна класифікація, оскільки вони входять до складу бюджетної системи України, єдині. Єдиним систематизованим згрупуванням доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів є бюджетна класифікація. Бюджетна класифікація має такі складові частини: доходи бюджету; видатки та кредитування бюджету; фінансування бюджету (містить джерела отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту бюджету, і напрями витрачання фінансових ресурсів, що утворилися в результаті профіциту

бюджету, а також витрати на погашення боргу); класифікація боргу систематизує інформацію про всі боргові зобов'язання держави, АР Крим, територіальної громади міста [9, с. 8-9].

Розрізняють такі джерела формування фінансових ресурсів: стягнення податків; відрахування частини прибутків від суб'єктів господарювання; інші види відрахувань у централізовані фонди; продаж державою цінних паперів; одержання кредитів; емісія грошей [23, с. 50].

У більшості літературних джерел виокремлюють ще власні, залучені й позикові фінансові ресурси. Пономаренко В.С., розглядаючи джерела формування фінансових ресурсів, виділяє власні фінансові ресурси, під якими трактує основне джерело самофінансування, тобто кошти, що можуть бути використані суб'єктами підприємництва тільки для окремих високорентабельних інвестиційних проектів, тоді як необхідний фінансовий потенціал мають лише запозичені й залучені ресурси [38, с. 3–9].

Окрім того, джерелами формування фінансових ресурсів можуть бути місцевий бюджет, державний бюджет і кошти підприємств. Зокрема, залежно від місця формування фінансових ресурсів їх можна поділити на власні фінансові ресурси, сформовані на території місцевого самоврядування у процесі створення валової доданої вартості, та фінансові ресурси, створені на інших територіях країни, які з допомогою перерозподільних процесів спрямовуються органам місцевого самоврядування за недостатності власних коштів [23, с. 51].

Брязкало А. Є. окреслює такі форми фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування зображені на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1. - Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування*

*Примітка. Побудовано на основі джерела [6, с. 34]

Пасічник Ю.В., досліджуючи джерела формування фінансових ресурсів у бюджетній сфері, зазначає, що вони формуються відповідно до законодавства України, зокрема Бюджетного кодексу, інструктивних матеріалів Кабінету Міністрів України [35, с.373].

Згідно зі ст. 9 БКУ за джерелами надходження фінансові ресурси (або доходи бюджету) класифікуються за такими розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти [7].

Проте найповнішою на нашу думку є класифікація за Дяченко С. А., яка виокремлює наступні класифікаційні ознаки:

1. За місцем формування: внутрішні – джерела утворені в межах адміністративно-територіальної одиниці; зовнішні – джерела, які сформовані поза межами відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

2. За рівнем формування і використання: централізовані (доходи місцевого бюджету); децентралізовані (фінансові ресурси установ, організацій і підприємств комунальної форми власності).

3. За муніципальним сектором економіки: фінансові ресурси бюджетних установ, які утримуються за рахунок коштів місцевого бюджету; фінансові ресурси організацій і підприємств муніципальної форми власності, які мають змішану систему фінансування; фінансові ресурси організацій і підприємств муніципальної форми власності, які діють на засадах господарського розрахунку.

4. За джерелами формування: власні (доходи загального фонду, доходи спеціального фонду місцевого бюджету, власний капітал установ, організацій і підприємств муніципальної форми власності); закріплені (доходи загального фонду місцевого бюджету); регулюючі (офіційні трансферти); позичені (випуск облігацій місцевих позик, отримання позик, кредитів, кредитних ліній у фінансових установах).

5. За кругообігом: початкові (фонд у необоротних активах, фонд у малоцінних і швидкозношуваних активах бюджетних установ, статутний капітал організацій і підприємств муніципальної форми

власності); функціонуючі (доходи загального і спеціального фонду бюджетної установи; пайовий, додатковий, резервний та позичковий капітал організацій і підприємств муніципальної форми власності); нагромаджені (результат виконання кошторису за загальним і спеціальним фондами місцевого бюджету, нерозподілений прибуток).

6. За методом мобілізації: утворені фіскальним методом (доходи по загальному фонду та офіційні трансферти); засновані на добровільних засадах (доходи по спеціальному фонду та фінансові ресурси установ, організацій і підприємств муніципальної форми власності).

7. За місцем акумуляції: доходи загального фонду бюджетної установи; доходи спеціального фонду бюджетної установи акумуляції; власний капітал; зобов'язання; забезпечення наступних витрат і платежів; доходи майбутніх періодів.

8. За економічним призначенням: спрямовані на розвиток економіки; скеровані на фінансування невиробничої сфери; акумульовані на соціальний захист та соціальне забезпечення; нагромаджені на державне управління; накопичені задля утворення резервного фонду; нарощені для утворення цільових фондів; утворені задля обслуговування боргу.

9. За характером участі у вирішенні потреб місцевого значення: активні; умовно-пасивні (кошти резервного фонду (капіталу)) [12, с. 175-176].

Вищезазначена класифікація дає змогу деталізувати можливі джерела формування фінансових ресурсів, виявити додаткові резерви, обґрунтувати напрями використання фінансових ресурсів у перспективі їх подальшого утворення.

Одвічними проблемами багатьох органів місцевого самоврядування (особливо базового рівня) є погані дороги, газифікація, телефонізація, інфраструктура, стихійні сміттєзвалища, проблеми з освітленням і водопостачанням тощо. Для вирішення зазначених проблем тих коштів, які закладаються у відповідних бюджетах, виявляється недостатньо. Оскільки нині органи місцевого самоврядування прагнуть досягти фінансової незалежності

вони вдаються до застосування такого джерела доходів місцевих бюджетів як кредитування. Відповідно до законодавчо встановленої бюджетної класифікації, зазначеної вище, кредитування бюджету відносять до видатків. Це пояснюється тим, що кредитування пов'язане з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких виникають зобов'язання місцевого самоврядування перед кредиторами. На нашу думку дане джерело, не є ефективним наповнювачем дохідної частини місцевого бюджету так як по своїй природі є борговим зобов'язанням [27].

Міжбюджетні відносини виступають одним з ключових механізмів держави для забезпечення стабілізації і стимулювання соціально-економічного розвитку країни в цілому та адміністративно-територіальних одиниць. Цей механізм реалізується через систему форм, методів, моделей, інструментів, правових та інституційних структур формування та реалізації міжбюджетних відносин. Основним завданням системи міжбюджетних відносин є забезпечення бюджетної відповідальності, економічної ефективності та соціальної справедливості розвитку держави, а також надання максимально рівних та якісних гарантованих державою суспільних послуг.

Трансфертна політика – передумова стимулювання громад до саморозвитку, об'єднання на умовах створення фінансово спроможних адміністративно-територіальних формувань та забезпечення ефективного використання економічного потенціалу. В Україні було встановлено практику «вирівнювання в бідності». Регіони аутсайтери могли не працювати над тим, щоб забезпечити свій розвиток, оскільки з державного бюджету щороку їм спрямовувалася фінансова підтримка. Це неправильний підхід – він повністю нівелює необхідність спрямування державної підтримки так званих «точок зростання». Дієва та ефективна організація міжбюджетних відносин в напрямку вирівнювання має створюватися на основі формування стимулів місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування до ефективного використання фінансового та економічного потенціалів територій та активної

діяльності у пошуку додаткових резервів нарощення доходів місцевих бюджетів [26, с. 306].

Міжбюджетні трансферти не можна вважати перспективним джерелом, за рахунок якого можливе формування основного обсягу фінансових ресурсів на місцевому рівні. Варто шукати інші джерела. Одним із таких джерел вважаємо інвестиційні ресурси, за рахунок яких можливо збільшити обсяг надходжень власних фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. Вважаємо, що необхідно в даному напрямку розширити функції фінансового управління шляхом включення обов'язків, направлених на підвищення інвестиційної привабливості території. Такий напрям можливо здійснити за рахунок запровадження інвестиційного моніторингу, під яким пропонуємо трактувати нагромадження спостережень, що стосуються змін, спричинених діяльністю суб'єктів господарювання, спрямованою на забезпечення, з одного боку, інформування потенційних інвесторів про можливі об'єкти інвестування на місцевому рівні, а з другого – на збільшення можливостей надходжень власних фінансових ресурсів до місцевого бюджету з урахуванням особливостей і тенденцій змін у чинному законодавстві України [28, с. 277-279].

Отже, зазначено наступні види джерел фінансових ресурсів ОМС відповідно до класифікації: за місцем формування (внутрішні, зовнішні); залежно рівня формування і використання фінансових ресурсів (централізовані, децентралізовані); за муніципальним сектором економіки (фінансові ресурси муніципальних підприємств, які повністю утримуються за рахунок місцевого бюджету, із змішаною системою та підприємств на засадах господарського розрахунку); за джерелами формування (власні, закріплені, регулюючі, позичені); за кругообігом (початкові, функціонуючі, нагромаджені); за методом мобілізації (утворені фіскальним методом, засновані на добровільних засадах); за місцем акумуляції (доходи загального фонду бюджетної установи, доходи спеціального фонду бюджетної установи акумуляції, власний капітал, зобов'язання, забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів).

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Особливості формування податкових і неподаткових надходжень.

Новітній стан економіки України характеризується поступовим збільшенням диференціації рівнів економічного і соціального розвитку регіонів та обсягів податкових і неподаткових доходів, які надходять до бюджетів. Найбільше значення у формуванні доходів місцевих бюджетів мають податкові надходження, а перш за все – власні доходи місцевих бюджетів.

Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів. Першим кроком на шляху фінансової децентралізації було формування дохідної частини місцевих бюджетів 2015 року на новій основі.

Як відомо, до власних доходів місцевих бюджетів відносять єдиний податок та податок на майно, що включає в себе податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, а також плату за землю.

Для детального дослідження власних доходів місцевого бюджету, що надійшли за рахунок податкових надходжень варто розглянути динаміку надходжень місцевих податків до місцевого бюджету м. Хмельницького на основі звітів «Про виконання бюджетів загального та спеціального фондів бюджету м. Хмельницького» за 2014-2018 рр. (Додаток Б).

З додатку Б видно, що основним бюджетоутворюючим податком є податок на прибуток підприємств комунальної власності та інших, який зріс від 352,59 млн. грн до 925,32, тобто на 572,73 млн. грн. протягом 2014-2018 рр. Позитивна тенденція перевищення минулорічних показників спостерігалось до 2017 року, причиною цьому стала збитковість комунальних підприємств, темп росту у порівнянні із 2016 роком становив 51,66%.

Наступним по величині надходжень йде податок на доходи фізичних осіб, який протягом 5 років, зріс на 573,6 млн. грн. Дане зростання може бути обумовлене не тільки позитивними тенденціями, а й інфляційним рівнем (2014 рік- 124,9 %; 2015 рік – 143,3 %; 2016 рік – 112,4 %; 2017 рік – 113,7 %; 2018 рік-109,8 %) та підвищенням з кожним роком мінімальної зарплатні (2014 і 2015 роки– 1218 грн.; 2016 рік – 1600 грн.; 2017 рік – 3200 грн.; 2018 рік – 3723 грн.) [31].

Транспортний податок у теперішньому вигляді був запроваджений з 2015 року. Доти в Україні справляли податок з власників транспортних засобів та інших самохідних механізмів (до 2011 р.) та збір за першу реєстрацію транспортних засобів (до 2015 р.). Задля повноцінного аналізу, було здійснено об'єднання цих видів податків і місцевого збору за місця паркування транспортних засобів під одним поняттям «транспортний податок» на основі їх схожості та спільному об'єкті оподаткування. Від початку запровадження на місцевому рівні податок не характеризувався позитивною тенденцією, так у 2016 році порівняно і з 2015 роком темп росту становив 45,57 %. Перевиконання минулорічних показників прослідковувалось впродовж 2017-2018 рр.

В 2011 р. замість загальнодержавного збору за забруднення навколишнього природного середовища запроваджено справляння екологічного податку, 55 % екологічного податку зараховується до спеціального фонду місцевого бюджету. Показник темпів росту був додатнім до 2017 року включно, сума надходжень знизилась на 4,82 % у 2018 році порівняно із 2017 роком.

Плата за землю є важливим джерелом наповнення місцевих бюджетів, оскільки в повному обсязі зараховується до бюджетів міських рад. При оподаткуванні земельних ділянок платою за землю для платників важливим є правильність застосування відповідних рішень місцевих рад, так як даний податок запроваджується на місцевому рівні. Показники податку зростають з року в рік і досягають значення 148,95 млн. грн у 2018 році, що означає зростання на 75,6 млн грн. порівняно із 2014 роком.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки визначає своїм об'єктом оподаткування житлову та нежитлову нерухомість, що оподатковується в Україні з 2015 року. Різке зростання темпу росту у 2015 році порівняно із 2014 роком до 3407,14 % спричинено законодавчою трансформацією даного податку у Податковому кодексі України. В тім подальші показники податку супроводжуються додатними та зростаючими показниками.

Підприємці на спрощеній системі оподаткування платять єдиний податок на підприємницьку діяльність, у 2014 році сума нарахувань становила 99,42 млн. грн. і зросла до 250,14 млн. грн. у 2018 році, збільшення показника на 166,96 млн. грн.

Бюджетним кодексом України встановлено, що до доходів загального фонду місцевих бюджетів з 01.01.2015 року відноситься акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів. Акцизний податок за темпами росту має спадаючу тенденцію. Причиною низького показника у 2017 році стала заборона продажу алкогольних напоїв у торговельних закладах міста Хмельницького з 22:00 до 11:00 [48]. Відсоток зниження суми відрахувань податку внаслідок заборони становив 36,99 % у 2017 році порівняно із 2016 роком.

Постановою КМУ від 8 лютого 2017 р. № 96 та від 28 лютого 2018 р. № 116 затверджено порядок зарахування акцизного податку на пальне до місцевих органів самоврядування у розмірі 13,44 % [29, 30]. Акцизний податок на пальне порівнюючи 2017 рік із 2018 роком зріс на 3,02 млн. грн., що у відсотковому значенні 4,49 %.

Ставка туристичного збору у м. Хмельницькому до 2018 року становила 1 відсоток до бази оподаткування (базою оподаткування є вартість проживання в готельному номері, за добу) [43]. Загалом систематичне збільшення надходжень туристичного збору за незмінної ставки свідчить про позитивну динаміку туристичної привабливості, зростання на 0,18 млн. грн протягом 5 років.

Поява останнього пункту таблиці, була зумовлена відсутністю показників стосовно місцевих податків та зборів, спричинена частою зміною законодавства та процесом децентралізації влади. Податків, які зараховуються до місцевих бюджетів недостатньо для забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування. За досліджуваний період загальна сума податкових надходжень зросла вдвічі, але попри абсолютний приріст, їх частка у бюджеті є нестабільною. Це свідчить про те, що хоча й відбувається постійне вдосконалення оподаткування, фіскальний потенціал податків є невикористаним через податкові пільги, ухилення від сплати, недоліки в адмініструванні, податкову заборгованість.

Ще донедавна (до 1 січня 2015 року) місцеві бюджети (обласні, районні, а також бюджети міст, сіл та селищ) цілковито залежали від загальної казни (державного бюджету), а відтепер вони мають і свої власні надходження. Це стало можливим завдяки ухваленню низки законів та змін до Бюджетного та Податкового кодексів (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII, Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 № 79-VIII, Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» від 26.11.2015 № 837-VIII та ін.).

Розглянемо більш детально зміню розподілу податкових надходжень до бюджетів загальнодержавного, обласного і місцевого рівня на рис. 2.1.

З рисунку видно, що найбільшу частку серед податків, які зараховуються до загальнодержавного бюджету має податок на прибуток підприємств – 80 %; значну частку зарахування серед обласних бюджетів має екологічний податок – 55 %; а серед бюджетів міст обласного значення ПДФО – 60%.

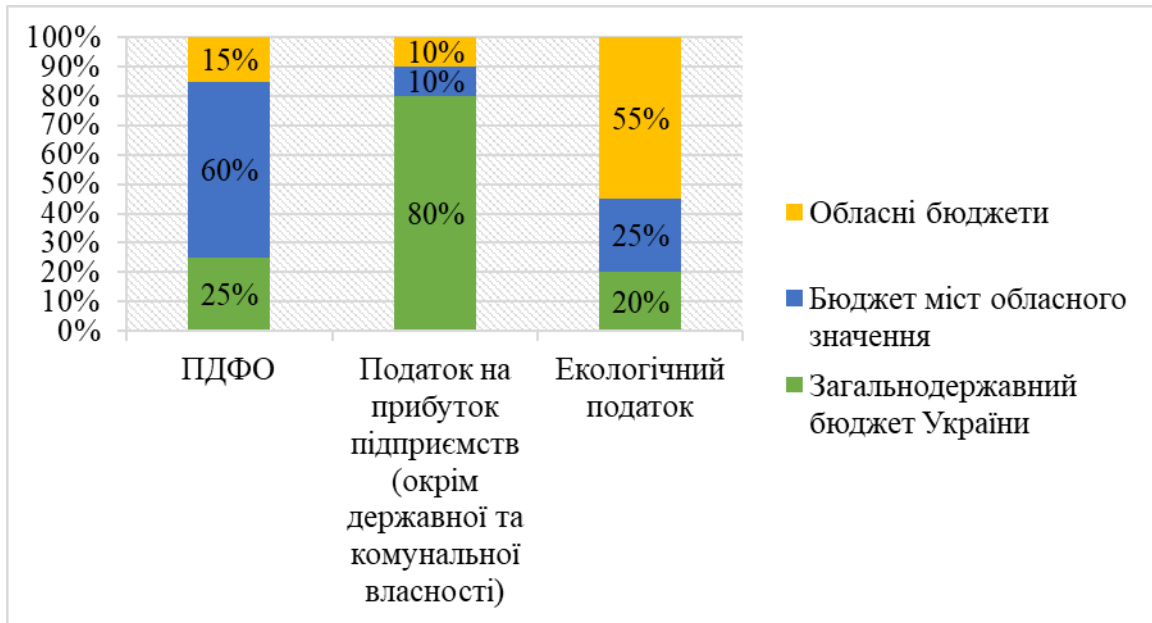

Рисунок. 2.1. - Структура надходжень податків загальнодержавного значення до бюджетів різних рівнів*, %

*Примітка. Складено автором на основі: [7].

Місцеві бюджеті отримали фінансову самостійність. Окрім того, відтепер місцеві бюджети можуть плануватися та бути ухваленими без прив'язки до дати прийняття Державного бюджету України. Також слід додати, що в ході проведення реформ акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів в повному обсязі та акцизний податок з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального в обсязі 13,44 % зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування. Єдиний податок від 2015 року зараховують до бюджетів міст обласного значення у 100 % обсязі.

Для більш наглядного розуміння бюджетоутворюючих ресурсів, визначимо питому вагу кожного податку додатки В, Г, І, Д, Е.

Отже, з додатку В видно, що найбільшими бюджетоутворюючими податками у 2014 році були: податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості – 37 % та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 36,56 %. Наступними по наповненню бюджету йдуть податки: інші податки – 9,54 % та єдиний податок на підприємницьку діяльність – 8,74%. Плата за землю займає 8 % питомої ваги бюджету. Решта з перелічених

податкових надходжень займають незначну частину, менше 1 % у бюджеті міста Хмельницького.

Аналізуючи Додаток Г у 2015 році виділимо такі податки як, податок на доходи, податок на прибуток, податок на збільшення ринкової вартості - 35,57 %, що менше на 1,43 % порівняно з попереднім роком.

ПДФО становив 34,02 %, що на 2,54 % менше порівняно з попереднім роком. Єдиний податок на підприємницьку діяльність зріс на 1,41 %, якщо порівнювати з минулим роком. Плата за землю займає 9,49 % питомої ваги бюджету. З'являється акцизний податок у міському бюджеті із питомою вагою 8,31 % до загальних доходів бюджету (без трансфертів). Також, окрім акцизного податку до бюджету почали надходити туристичний збір, збір за місця паркування та екологічний податок із незначною часткою у питомій вазі, яка менше 1 %.

Додаток Г. У 2016 році спостерігаємо зростання питомої ваги податку на прибуток до 39,33 % та зменшення частки ПДФО у бюджеті до 21,12 %. В даному випадку його перевищує за показником податок на прибуток підприємств комунальної власності, що становить 21,12 %. Скоротився акцизний податок на 2,67 %, якщо порівнювати його з попереднім роком. Єдиний податок також зазнав скорочення у питомій вазі до 6,36 %.

Додаток Д. За підсумками 2017 року підмітимо тенденцію до зниження податку на прибуток до значення 36,87 %, та зростання ПДФО до 36,91 %. Єдиний податок зріс на 4,17 %, якщо порівнювати його з попереднім роком. Податок на прибуток підприємств комунальної власності зазнав різкого спаду, причиною якого слугували від'ємні фінансові результати в діяльності підприємств. В місцевому бюджеті з'явився податок на пальне, його частка становить 3,46 % бюджету.

Додаток Е. У 2018 році питома вага податку на прибуток становила 38,16 %, ПДФО на 1,17 % більше (38,08 %) порівняно з показником попереднього року. У зв'язку із покращенням фінансового стану зросла частка податку на

прибуток комунальних підприємств до 10,34 %. Акцизний податок зазнав незначного скорочення порівняно із попереднім роком до значення 3,29 %.

Отже, в ході проведення податкової реформи з усіх місцевих зборів, що функціонували в Україні, залишились лише збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. Поряд з цим, відміна більшості місцевих зборів суттєво послабила фіскальні та регулюючі властивості зазначених податкових форм.

Перейдемо до аналізу неподаткових надходжень місцевого бюджету. Формування неподаткових надходжень бюджету – це процес ініціації, адміністрування та акумулювання неподаткових платежів без застосування інструментів фіскального тиску при наявності ідентифікованих вигод платника та достовірній оцінці витрат органів державної влади, бюджетних установ і підприємств державного сектора економіки, понесених на надання певних благ та послуг. Крім того, формування доходів бюджету за допомогою неподаткових надходжень має суттєве значення для фінансової теорії і практики, оскільки його результати можуть дати відповідь на питання стосовно ефективності функціонування а також перспектив розвитку бюджетного механізму в умовах трансформаційних процесів. Перелік неподаткових надходжень, механізм їхнього справляння до бюджетів визначений чинним законодавством та іншими нормативно-правовими актами, основне місце серед яких займає Бюджетний кодекс України [11].

Наслідки застосування механізму мобілізації неподаткових надходжень та його роль у наповненні доходів місцевого бюджету відображаються на динаміці цих надходжень та їхньої частки у доходах бюджету. Характеристику динаміки та питомої ваги неподаткових надходжень місцевого бюджету можна прослідкувати за допомогою даних, приведених в табл. 2.1.

В умовах економічного зростання відбувається відповідне збільшення доходів від прибутку комунальних підприємств до 1,6 млн. грн. за 2018 рік, адміністративних зборів (на 32,9 млн. грн.), надходжень від бюджетних установ і організацій (зростання на 69,37 млн. грн. впродовж 5 років), надходжень від

штрафів та фінансових санкцій (зростання на 6,51 млн. грн.), інших неподаткових надходжень (на 159,38 млн. більше у 2018 році порівняно із 2014 роком).

Таблиця 2.1. Склад і структура неподаткових надходжень місцевого бюджету м. Хмельницького*

Найменування неподаткових надходжень	Роки									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Частина прибутку комунальних підприємств, яка підлягає зарахуванню до міського бюджету	0,26	0,35	0,36	0,17	0,71	0,46	1,29	0,37	1,60	0,46
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу	6,90	9,15	23,03	11,05	19,66	12,83	32,02	9,30	39,85	11,55
Надходження від штрафів та фінансових санкцій	0,29	0,38	0,82	0,40	1,51	0,99	1,34	0,39	6,80	1,97
Інші неподаткові надходження	3,06	4,07	10,02	48,46	32,73	21,36	173,31	50,34	162,44	47,09
Власні надходження бюджетних установ і організацій	64,90	86,05	83,23	39,92	98,63	64,37	136,30	39,59	134,27	38,92
Всього неподаткових надходжень	75,41	100	117,46	100	153,24	100	344,26	100	344,96	100

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Стабільно динамічним залишається зростання власних надходжень бюджетних установ, що є наслідком активізації платних послуг у невиробничій сфері з огляду на зменшення масштабів бюджетного фінансування.

Враховуючи тенденційну низьку базу джерел формування неподаткових доходів місцевих бюджетів, складно спрогнозувати істотні динамічні структурні зрушення у їх складі в бік збільшення. Серед несприятливих чинників розв'язання вказаної проблеми є насамперед складність реалізації пріоритетів фіскально-бюджетної доктрини держави з огляду на нестабільність економічної ситуації в країні. Однак це зовсім не означає, що треба зупинитися на досягнутому. Навпаки, фінансова система загалом та її складові сфери і

ланки зокрема не можуть залишатися в статичному стані. Пріоритетним завданням макроекономічної фінансової тактики було й залишається своєчасне маневрування фінансовими ресурсами відповідно до вимог і потреб суспільного розвитку. Отже, необхідно всебічно науково обґрунтувати комплекс заходів, спрямованих на активізацію дохідно-перерозподільчої функції неподаткових форм одержавлення ВВП і національного доходу, поетапно запровадивши їх у чинну вітчизняну практику бюджетування.

Вивчення та аналіз складу доходів місцевих бюджетів дають підстави оцінювати надходження від продажу основного капіталу, землі і нематеріальних активів як тенденційно нестабільні, яким до того ж притаманна незначна фіскально-бюджетна віддача. Кількісні показники виконання місцевих надходжень від здійснення операцій з капіталом подані у табл. 2.4.

Таблиця 2.2. Склад і структура доходів від операцій з капіталом місцевого бюджету м. Хмельницького*

Найменування неподаткових надходжень	Роки									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Надходження коштів від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності.	3,03	39,40	3,92	26,03	2,47	18,19	2,98	42,88	0,84	7,24
Надходження від продажу землі	4,65	60,47	11,13	73,90	11,11	81,81	3,97	57,12	11,53	99,31
Всього доходів від операцій з капіталом	7,69	100	15,06	100	13,58	100	6,95	100	11,61	100

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Як видно з табл. 2.2, лєвова частка доходів місцевого бюджету Хмельницького, що надходить від операцій з капіталом, формується за рахунок відчуження земельних ділянок несільськогосподарського призначення (зростання на 11,53 млн. грн. та на 38,84 % в структурі станом на 2018 рік

порівняно із 2014 роком) та продажу майна, що перебуває у комунальній власності (зменшення на 2,19 млн. грн. та на 32,16 % в структурі станом на 2018 рік порівняно із 2014 роком).

За економічним змістом, доходам від операцій з капіталом властива інвестиційна складова, що й зумовлює їх використання надалі для фінансування капітальних видатків. На відміну від інших груп надходжень місцевих бюджетів — податків і неподаткових джерел бюджетних доходів (за винятком цільових фондів органів місцевого самоврядування), доходи від продажу комунального майна і землі майже повністю зараховуються до бюджету розвитку, що формується у складі спеціального фонду місцевого бюджету.

Отже, бюджет міста має фіскальну спрямованість. Основними бюджетоутворюючими податками впродовж 5 аналізованих років є податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок на підприємницьку діяльність та плата за землю. З 2015 року місцеві бюджети отримали фінансову самостійність. Окрім того, відтепер місцеві бюджети можуть плануватися та бути ухваленими без прив'язки до дати прийняття Державного бюджету України. Також слід додати, що в ході проведення реформ акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів в повному обсязі та акцизний податок з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального в обсязі 13,44 % зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування. Єдиний податок від 2015 року зараховують до бюджетів міст обласного значення у 100 % обсязі.

Відповідно до проаналізованих неподаткових надходжень, можемо зробити висновок, що серед основних бюджетонаповнюючих неподаткових фінансових ресурсів є доходи від бюджетних установ і організацій, адміністративних зборів та від операцій із капіталом. Крім того, на нашу думку, місцеві органи повинні якомога більше стимулювати зростання екстенсивної частки доходів від операцій з капіталом, передусім надходжень від продажу нематеріальних активів, адже за допомогою даного сектору можна буде перекрити потребу у дотаційному вирівнюванні місцевого бюджету.

2.2. Міжбюджетні трансферти та міжнародні кредити у формуванні фінансових ресурсів

Міжбюджетні відносини є одним із найбільш широко застосовуваних фінансових механізмів держави, що використовується для подолання диспропорцій у ресурсному забезпеченні території, підтримки збалансованості та стимулювання розвитку економіки регіонів через сукупність форм, засобів та інструментів організації міжбюджетних відносин.

Згідно з внесеними змінами до Бюджетного кодексу України, міжбюджетні трансферти поділяються на:

1) базову дотацію – трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

2) субвенції;

3) реверсну дотацію – кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

4) додаткові дотації (на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів унаслідок надання пільг, установлених державою) [28].

У 2015 році була проведена реформа міжбюджетних відносин, яка повинна забезпечити приріст власних доходів місцевих бюджетів та скорочення офіційних трансфертів. Для того, щоб оцінити фінансову спроможність місцевих бюджетів проаналізуємо частку офіційних трансфертів з державного бюджету в доходах бюджету м. Хмельницького протягом 2014-2018 рр. (табл. 2.3).

Як бачимо з таблиці 2.3, за період 2014-2018 років частка офіційних трансфертів з державного бюджету з кожним роком скорочувалася, і водночас збільшувалися власні доходи на 54,75 %. Така тенденція свідчить про те, що реформа забезпечила покращення фіскальної спроможності міста, проте цього

недостатньо, що забезпечувати територіальну громаду власними силами без втручання державних трансфертів.

Таблиця 2.3. Частка офіційних трансфертів з Державного бюджету в доходах бюджету м. Хмельницького, за 2014–2018 рр.*

Роки	Доходи бюджету міста Хмельницького, млн. грн	Офіційні трансферти (ОТ) з державного бюджету млн. грн.	Частка ОТ у загальних доходах, %
2014	1234,75	622,12	50,38
2015	1617,6	842,57	52,09
2016	2060,95	972,71	47,20
2017	2783,25	1312,57	47,16
2018	3169,66	1434,22	45,25

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Для більш детального аналізу доцільно оцінити структуру офіційних трансфертів, що надходили до бюджету м. Хмельницького з державного бюджету протягом 2014-2018 рр. у розрізі дотацій та субвенцій (рис. 2.2).

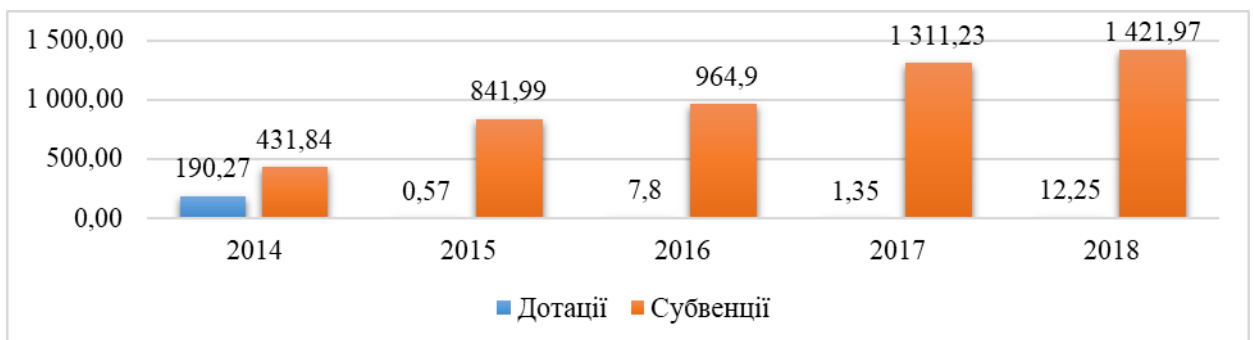

Рисунок 2.2. - Динаміка надходження дотацій та субвенцій до бюджету м. Хмельницького з державного бюджету протягом 2014-2018 рр., млн. грн.*

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Як бачимо з рис. 2.2, значно зросли субвенції з Державного бюджету: у 2018 році вони становили 1421,97 млн. грн., що на 990,13 млн. грн. більше, ніж у 2014 році. А розмір дотацій у 2018 році становив 12,25 млн. грн., що на 178,02 млн. грн. менше, ніж у 2014 році. Отже, кошти почали використовуватися за цільовим призначенням. Хоча таке зростання, з одного боку, є позитивним, але з іншого, може дестимулювати місцеві органи влади у збільшенні обсягів власних надходжень.

Крім того, за половиною субвенцій з державного бюджету, що надходили у 2014–2018 роках з державного до місцевих бюджетів, місцеві органи виконавчої влади виконують фактично агентські функції, тобто нараховують допомоги, пільги і субсидії в межах встановлених Кабінетом Міністрів України методик та отримують ресурс під фактично взяті зобов'язання для покриття відповідних витрат. Саме тому самостійність у використанні коштів місцевої влади зменшується. Для більш наглядного прикладу, розглянемо структуру міжбюджетних трансфертів бюджету міста у 2018 році (рис. 2.3).

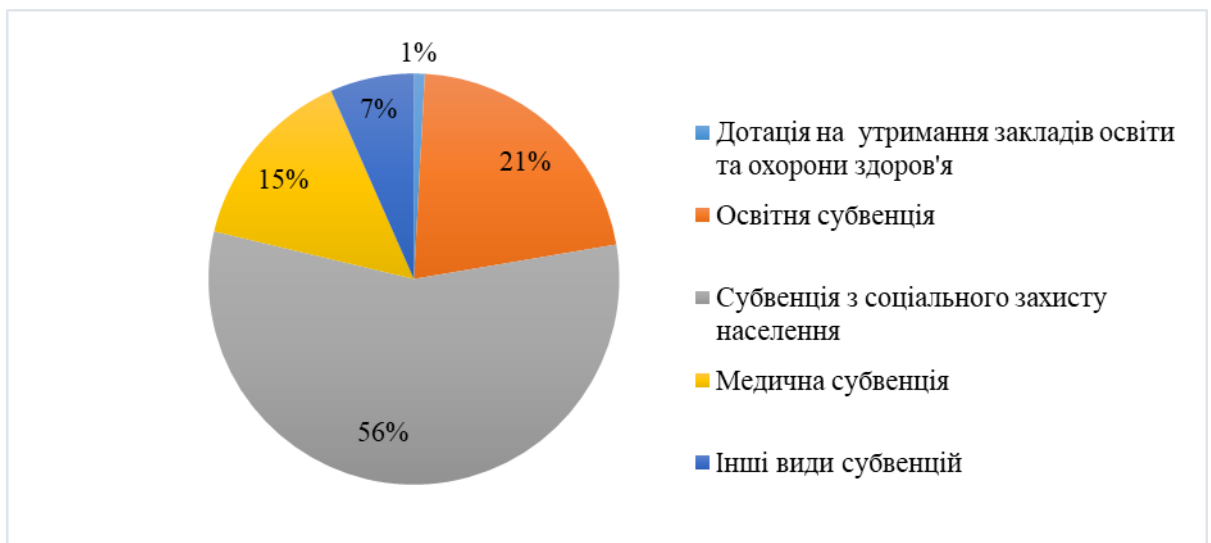

Рисунок 2.3.- Структура міжбюджетних трансфертів м. Хмельницького у 2018 році*

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Як бачимо з рис. 2.3, найбільшу частку в надходженнях офіційних трансфертів до міського бюджету у 2018 році займала субвенція з соціального захисту населення – 56% і становила 808,72млн. грн.

Хоча ця субвенція і найбільша, але виявляється багато порушень, пов'язаних з її використанням. Найпоширенішим є безпідставне нарахування та виплата допомоги, що пов'язана з неповідомленням громадянами змін у фінансовому становищі, прорахунків під час нарахування субсидій та пільг. Саме тому потрібно вдосконалювати законодавство і посилювати контроль за цільовим використанням коштів.

Іншою за вагомістю статтею є освітня субвенція, обсяг котрої у 2018 році склав 307,62млн. грн. тобто 21% обсягу міжбюджетних трансфертів міського бюджету. За цією субвенцією також відбуваються порушення, пов'язані з прорахунками керівників закладів, а також внесенням до кошторисів завищених обсягів видатків на харчування та заробітну плату. Також при розподілі цієї субвенції не враховуються потреби окремих закладів, що викликає дисбаланс у фінансуванні.

Не менш важливою виступає субвенція на охорону здоров'я, розмір якої у 2018 році склав 210,18млн. грн., а також 15% обсягу трансфертів з державного бюджету. Проблемами, котрі виникають при максимальному освоєнні коштів, є закупівля медикаментів у надлишкових обсягах, або придбання тих препаратів, потреба в яких була відсутня. Саме це викликає неефективне використання коштів та зумовлює надлишок медикаментів, які неможливо використати.

Доходи місцевого бюджету можна розподіляти не тільки на податкові, неподаткові та міжбюджетні трансферти, а й на кошти отримані від ЄС та міжнародних організацій на умовах поверненості у визначений строк та сплати відсотку за користування ними. Залучення даних коштів має цільову спрямованість, а саме реалізацію проектів ініційованих Хмельницькою міською радою.

Згідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» та Бюджетного кодексу України місцеві органи самоврядування можуть залучати зовнішнє фінансування. Порядок узгодження запозичення регулюється Постановою Кабінету Міністрів України №110 (рис. 2.4).

Міська рада співпрацює із Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР) та Європейським інвестиційним банком. Депутати Хмельницької міської ради дали згоду на зовнішнє запозичення шляхом залучення кредиту від Європейського інвестиційного банку. Таке рішення було ухвалено більшістю на позачерговій сесії 28 вересня 2018 року. Кошти були залучені на фінансування проекту «Комплексна термомодернізація бюджетної сфери». Кошти кредиту спрямовувались на фінансування проекту «Програма

розвитку муніципальної інфраструктури України», який передбачав комплекс енергозберігаючих заходів, спрямованих на скорочення обсягів споживання теплової і електричної енергії.

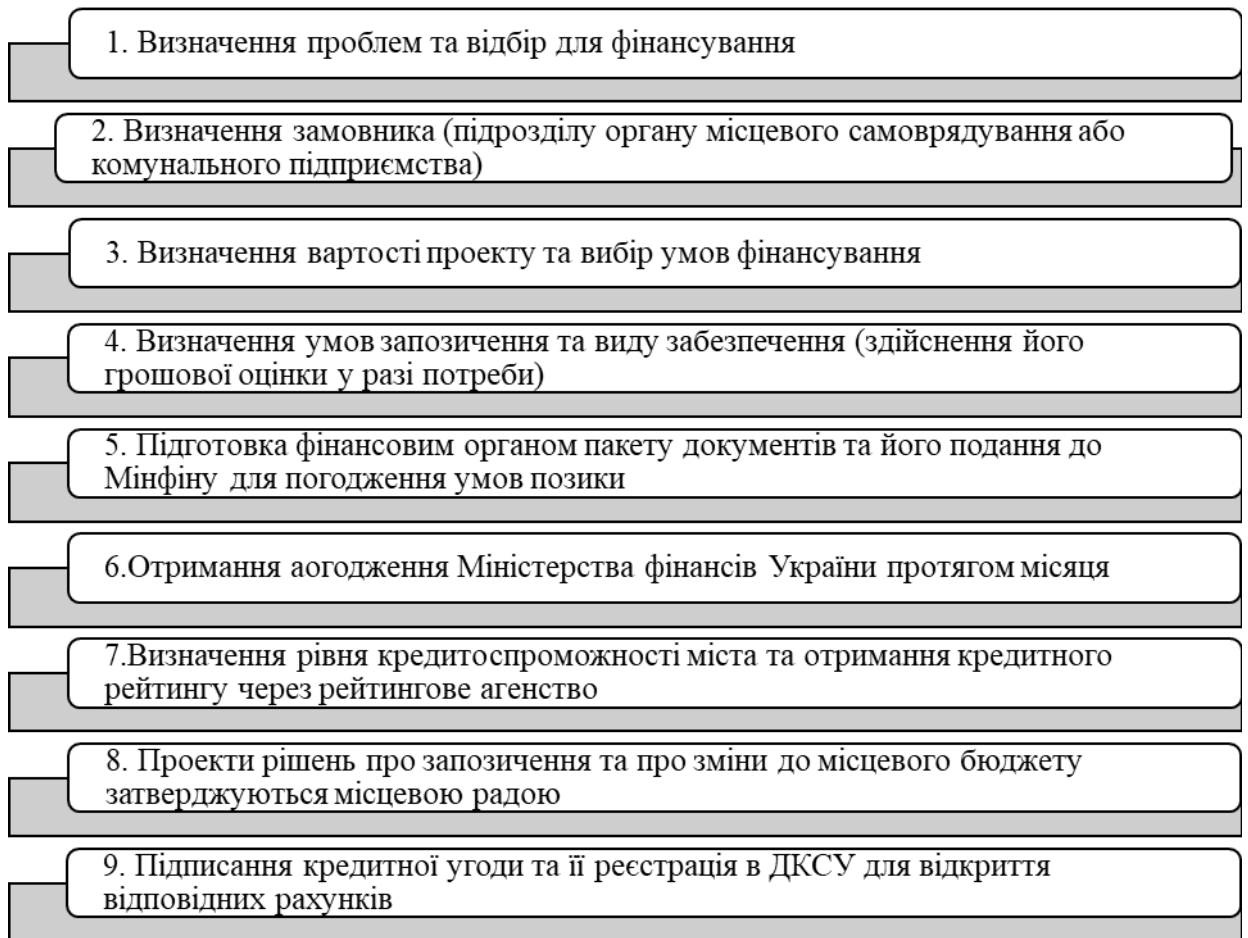

Рисунок 2.5. - Етапи залучення кредитних коштів органами місцевого самоврядування*

*Примітка. Побудовано автором на основі [29].

Рішенням міської ради «Про здійснення зовнішнього місцевого запозичення шляхом залучення кредиту від Європейського інвестиційного банку для фінансування проекту «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України» покладено обов'язок на фінансове управління, щорічно передбачати у міському бюджеті кошти, необхідні для здійснення витрат з виконання боргових зобов'язань міста до кінця дії цих зобов'язань. Контроль за виконанням рішення покладений на постійну комісію з питань планування, бюджету, фінансів та децентралізації.

Розмір та валюта запозичення – 6469,5 тис. євро за офіційним курсом НБУ на день укладання договору. відсоткова ставка за кредитом – відповідно

до умов Фінансової угоди визначається на дату вибірки траншів та дорівнює: міжбанківська ставка EURIBOR+спред (до 2,5%). Строк запозичення до 22 років (включаючи період відстрочки до 5 років від дати підписання). Сплата відсотків по кредиту здійснюється відповідно до статті 3 Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком, а це означає, що за сталого відсотку позичальник сплачує один раз на півроку відносно заборгованості станом на відповідні дати платежу [42].

Стандартний графік погашення кредиту складається за такою схемою: основна сума боргу ділиться на кількість періодів погашення кредиту – сума піврічного платежу за тілом кредиту (вона є фіксованою); відсотки нараховуються в кожному періоді погашення на залишок суми основного боргу – сума погашення відсотків за кредитом (зменшується з кожним наступним періодом погашення) [1].

Розрахуємо стандартний графік погашення кредиту від Європейського банку інвестицій, за умовами вказаними вище. З урахуванням 5 років відстрочки, строк запозичення при розрахунку піврічних траншів становитиме 17 років.

Таблиця 2.4. Результати розрахунку погашення кредиту Хмельницькою міською радою, тис. євро*

№ періоду	Залишок основної суми боргу	Погашення основного боргу	Погашення відсотків	Піврічний платіж
1	6469,50	190,28	4,76	195,04
2	6279,22	190,28	4,62	194,90
3	6088,94	190,28	4,48	194,76
4	5898,66	190,28	4,34	194,62
5	5708,38	190,28	4,20	194,48
6	5518,10	190,28	4,06	194,34
7	5327,82	190,28	3,92	194,20
8	5137,54	190,28	3,78	194,06
9	4947,26	190,28	3,64	193,92
10	4756,98	190,28	3,50	193,78
11	4566,70	190,28	3,36	193,64
12	4376,42	190,28	3,22	193,50
13	4186,14	190,28	3,08	193,36
14	3995,86	190,28	2,94	193,22
15	3805,58	190,28	2,80	193,08
16	3615,30	190,28	2,66	192,94
17	3425,02	190,28	2,52	192,80
18	3234,74	190,28	2,38	192,66
19	3044,46	190,28	2,24	192,52

Продовження табл. 2.4

20	2854,18	190,28	2,10	192,38
21	2663,90	190,28	1,96	192,24
22	2473,62	190,28	1,82	192,10
23	2283,34	190,28	1,68	191,96
24	2093,06	190,28	1,54	191,82
25	1902,78	190,28	1,40	191,68
26	1712,50	190,28	1,26	191,54
27	1522,22	190,28	1,12	191,40
28	1331,94	190,28	0,98	191,26
29	1141,66	190,28	0,84	191,12
30	951,38	190,28	0,70	190,98
31	761,10	190,28	0,56	190,84
32	570,82	190,28	0,42	190,70
33	380,54	190,28	0,28	190,56
34	190,26	190,28	0,14	190,42
Всього	-	6469,52	83,25	6552,77

*Примітка. Розраховано автором на основі: [3, С. 8-10].

Згідно аналізу даних таблиці, за вищенаведеними умовами кредитування переплата за кредитом за класичної схеми його погашення складає 83,25 тис. євро або 1,29 %. Для забезпечення тісної співпраці стосовно реалізації проекту, який фінансується за рахунок кредитних коштів, у складних умовах ЄІБ за тісної співпраці з українськими партнерами створив спеціальну Робочу групу з командою експертів у Представництві ЄІБ у Києві, що покращує зворотній зв'язок.

Міський голова Олександр Симчишин запевнив, що бюджет міста повертатиме кредит за рахунок зекономленого ресурсу від термомодернізації. 4 січня 2019 року, відбулося підписання Угоди про підготовку кредитного фінансування проекту модернізації інфраструктури ТПВ у м. Хмельницький між Хмельницькою міською радою, ХКП “Спецкомунтранс” та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (EBRD).

Хмельницький працює над низкою питань, що стосуються муніципальних твердих побутових відходів, які безпосередньо впливають на 270 тис. його мешканців. Для вирішення проблеми з твердими побутовими відходами (ТПВ) розроблено комплексну програму, здатну значно зменшити обсяги ТПВ, під назвою “Розумне довкілля Хмельницький”.

Розуміючи необхідність залучення зовнішнього фінансування на реалізацію заходів Програми, Хмельницька міська рада з 2017 року почала

перемовини з міжнародними фінансово-кредитними організаціями, зокрема Європейським Банком Реконструкції та Розвитку.

Як результат, 4 січня 2019 року підписано Угоду про підготовку кредитного фінансування проекту модернізації інфраструктури ТПВ у м. Хмельницький між Хмельницькою міською радою, ХКП «Спецкомунтранс» та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (EBRD).

Проект складатиметься з двох етапів, які передбачають:

- рекультивацію існуючого полігону, придбання нового обладнання для полігону та покращення системи збору та транспортування ТПВ;
- пропагування вторинної переробки сміття та створення сучасного сміттєпереробного комплексу для переробки та компостування ТПВ, а також впровадження довгострокової стратегії по управлінню ТПВ.

Згідно умов Угоди, Європейський Банк Реконструкції та Розвитку надасть ХКП «Спецкомунтранс» довгострокове фінансування (до 13 років) в сумі до 15 мільйонів євро під 6.0-6.5% річних понад шестимісячну ставку EURIBOR з можливістю коригування під гарантію Хмельницької міської ради. Інвестиційна Платформа Сусідства Європейського Союзу забезпечить грантове співфінансування (безповоротні кошти) в сумі до 5 мільйонів євро на впровадження першого етапу проекту.

Також ЄБРР додатково мобілізуватиме грантові кошти для підготовки регіонального плану управління ТПВ та програми участі зацікавлених сторін, розробки пропозицій щодо корегування методології встановлення тарифів на захоронення та переробку ТПВ на базі принципу повного покриття витрат.

Отже, міжбюджетні відносини посідають дуже важливе місце в формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Необхідно також розмежувати повноваження органів місцевого самоврядування, а також унормувати надання дотацій та субвенцій, оскільки впроваджена система міжбюджетного регулювання доходів місцевих бюджетів не сприяє зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощуванні власної дохідної бази (в Україні близько 90% усіх місцевих бюджетів залишаються

дотаційними). Також важливою проблемою залишається здійснення дійового контролю за цільовим використанням бюджетних коштів.

Залучення кредитних ресурсів місцевими органами самоврядування регулюється Законом України «Про місцеве самоврядування», Бюджетним кодексом України та Постановою Кабінету Міністрів України №110. Основним етапом у процедурі підписання кредитної угоди є збір документів та подання їх до Мінфіну для погодження умов позики. Хмельницька міська рада веде активну діяльність із залучення міжнародних фінансових ресурсів, шляхом отримання кредиту від таких міжнародних організацій, як Європейський Банк Реконструкцій та Розвитку (ЄБРР) та Європейський інвестиційний банк. Вихід на міжнародну фінансову систему є звичайно позитивним явищем для формування економічних відносин, проте така залежність місцевого самоврядування від додаткових ресурсів фінансування негативно впливає на власні джерела формування доходів і призводить до їхнього скорочення.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Оптимізація доходів як напрям збільшення власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів

Дослідження сутності оптимізації фінансових ресурсів у пункті 1.1. зумовлює її подальший аналіз на рівні територіальної громади міста Хмельницького. З метою наукового обґрунтування оптимізації територіального розвитку необхідне комплексне дослідження фінансових, у тому числі податкових можливостей регіонів, у зіставленні з рівнем їх економічного розвитку. Адже саме фінансові, в першу чергу податкові механізми повинні забезпечувати територіальну збалансованість економічних процесів, територіальну справедливість податкових і міжбюджетних відносин.

Поняття горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевого бюджету введений з 2015 року в рамках здійснення реформи міжбюджетних відносин на протигагу системі балансування місцевих бюджетів. Різниця у соціально-економічному розвитку територій при формуванні і використанні їх ресурсної бази зумовлена неспроможністю місцевих органів влади забезпечувати повноту надання гарантованих державою послуг та наближення їх до безпосереднього споживача незалежно від місця проживання кожного громадянина України. Це спонукає до появи фіскальних дисбалансів. Їх подолання забезпечується шляхом фінансового вирівнювання і є однією з провідних цілей державної фінансової політики на рівні окремої територіальної громади. Бюджетне регулювання дисбалансів здійснюється за допомогою системи міжбюджетного вирівнювання.

При цьому, перерозподіл фінансових ресурсів здійснюється як по вертикалі (між ланками бюджетної системи), так і по горизонталі (між так званими «бідними» і «багатими» територіями). Перерозподіл фінансових ресурсів по вертикалі забезпечується шляхом закріплення Бюджетним

кодексом України відповідних дохідних джерел за кожним рівнем бюджету [10].

Механізм горизонтального вирівнювання бюджету міста обласного значення врегульовано ст. 99 БКУ. Вирівнювання здійснюється лише за податком на доходи фізичних осіб, решта податків залишаються в повному обсязі у розпорядженні місцевих органів влади. Результатом горизонтального вирівнювання є базова або реверсна дотація.

Основними параметрами, які враховуються при здійсненні розрахунків, є:

- кількість населення;
- надходження податку на доходи фізичних осіб, в частині що зараховується до відповідного бюджету (для бюджету ОТГ – 60 %);
- індекс податкоспроможності відповідного бюджету [7].

Індекс податкоспроможності відповідного місцевого бюджету визначається як співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя по відповідному бюджету до аналогічного показника по Україні. Використання цього показника дозволить об'єктивно оцінити реальні доходні можливості територіальної громади у порівнянні з визначеним стандартом. В загальному вигляді індекс податкоспроможності територій можна розрахувати за наступною формулою:

$$ІП = \frac{ПДФО_{м}}{ПДФО_{зв}}, \quad (3.1)$$

де $ПДФО_{м}$ – податок на доходи фізичних осіб по місту (грн/на одного жителя);

$ПДФО_{зв}$ - податок на доходи фізичних осіб по всіх зведених бюджетах міст обласного значення (грн/на одного жителя) [32].

Відповідно до даного показника система горизонтального вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень:

- нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9), що підвищить рівень їх забезпеченості;
- в межах від 0,9 до 1,1 – вирівнювання не здійснюється;

— вище 1,1 середнього показника по Україні частину надходжень передають до державного бюджету - реверсна дотація. При цьому кошти вилучаються не в повному обсязі, як при системі балансування, а в обсязі 50 відсотків перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

Розрахуємо індекс податкоспроможності та базові дотаційні надходження до міста Хмельницького, оскільки з пункту 2.2 нам відомо про недостатність власних ресурсів та покриття нестачі значним відсотком трансфертів у бюджеті міста (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Розрахунок базової дотації (за ПДФО) у м. Хмельницькому у 2014-2018 рр.*

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Чисельність населення м. Хмельницького, тис. осіб	267,7	269,1	268,53	268,42	271,26
Надходження ПДФО м. Хмельницького, тис. грн	347896,36	333220,43	483097,16	716999,32	923412,90
Чисельність наявного населення адміністративно-територіальних одиниць України, тис. грн.	42928,90	42760,50	42584,50	42386,40	42153,20
ПДФО по всіх зведених бюджетах міст обласного значення, тис. грн.	75203000,0	99983000,0	138782000,0	185686000,0	226771000,0
ІІ, тис. грн/тис. чол.	0,74	0,53	0,55	0,61	0,63
Середні надходження на 1 жит., грн.	0,0046	0,0033	0,0035	0,0039	0,0041
Гранична нижня межа ІІ 90%, тис. грн	1751,80	2338,21	3258,98	4380,79	5379,69
Базова дотація на 1 жителя, грн.	1401,44	1870,56	2607,18	3504,63	4303,75
Базова дотація – всього, тис. грн.	373640,49	501260,86	700098,38	940702,40	1167447,03

*Примітка. Розраховано автором на основі: [4, с. 11-13].

Зважаючи на вищенаведені розрахунки можна зробити висновок, що податковий потенціал міста є недостатнім та знаходиться на низькому рівні. Протягом аналізованого періоду індекс податкоспроможності постійно був нижчим за нормативний показник 1,1, а це означає що місто є реципієнтом і отримує додаткову дотацію з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, як було зазначено у пункті 2.2.

З метою зменшення кількості місцевих бюджетів з низьким індексом податкоспроможності та збалансування можливостей розвитку територіальних громад важливо змінити порядок зарахування ПДФО до місцевих бюджетів (що лежить в основі розрахунку індексу податкоспроможності для фінансового вирівнювання) за місцем проживання особи, а не за місцем її працевлаштування. Тоді податкоспроможність громад, які доволі часто є донорами робочої сили для більш економічно розвинутих громад, зросте. Дані Головного управління статистики у Хмельницькій області зазначені у таблиці 3.2 обґрунтовують міграційний рух робочої сили міста Хмельницького.

Таблиця 3.2. Міграційний рух міста Хмельницького у період з 2014 по 2018 рр.*

Рік	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст (скорочення)
2014	4538	3501	1037
2015	4782	3796	986
2016	872	1770	-898
2017	567	2021	-1454
2018	9169	9067	102

*Примітка. Складено автором на основі:[44].

Таким чином, з таблиці можна проаналізувати, що у 2016 та 2017 роках, спостерігається від'ємне міграційне сальдо, у 2018 році ми бачимо позитивні зміни і додатній приріст населення до показника 102 прибулих особи в загальному. Однак стверджувати позитивну ситуацію стосовно офіційних даних міграції населення ми не можемо, оскільки спеціальні обстеження та експертні оцінки дають підстави стверджувати, що реальна кількість працівників-емігрантів набагато більша за офіційну. Тінізація економічних

показників не дає змоги обчислити показник робочої еміграції. Не виключено, що населення мігрує до більш розвинутих по економіці та більш забезпечених робочими місцями регіонів, регіонів донорів, які за своїм показником податкоспроможності більші нормативного значення 1,1, і які у свою чергу спрямовують реверсні дотації на горизонтальне вирівнювання бюджетів адміністративних територій.

Основними сучасними проблемами тінізації економічних відносин у глобальному вимірі визнано тіньову зайнятість та тіньові фінансові потоки. Сприяють високому рівню тінізації економіки також велике та несправедливе податкове навантаження, збільшення частки збиткових підприємств, низький рівень платіжної дисципліни, нестабільність та недосконалість податкового законодавства, необізнаність із цим законодавством, правова незахищеність платників податків. Іншою важливою причиною залишається відсутність ефективних механізмів покарання за недотримання податкового законодавства, що створює додаткові стимули до мінімізації та ухилення від сплати податків. Розглянемо та проаналізуємо рівень тіньових фінансових потоків в Україні (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. Частка тіньового сектору економіки України, 2014 - 2018 рр.*

Рік	Номінальний ВВП України, млн. грн.	Інтегральний показник рівня тіньової економіки, % ВВП	Сума втрачених податкових надходжень, млн. грн.	Частка Хмельницького регіону у ВВП України, %
2014	1566728	43	673693	2,03
2015	1979458	40	791783,2	2,07
2016	2383182	35	834113,7	2,05
2017	2982920	32	954534,4	2,14
2018	3558706	30	1067612	-

*Примітка. Складено автором на основі: [30].

Отже, аналізуючи таблицю, можна зробити висновок, що з кожним роком інтегральний показник рівня тіньової економіки зменшується, проте враховуючи загальну тенденцію до зростання номінального показника ВВП, сума втрачених

податкових надходжень зростає протягом 5 років на 393919 млн. грн. (у середньому за 2014-2018 рр. втрачено податків на суму 864347,26 млн. грн). Середньорічний відсоток Хмельницького регіону у ВВП України становить 2,07 %. На основі цієї інформації, розрахуємо ймовірну суму втрат від тінізації економіки для Хмельницького регіону за 2014-2018 рр. 17891,99 млн. грн.

Задля зменшення тіньового сектору економіки територіальної громади нами пропонується наступне:

- моніторинг ефективного використання бюджетних ресурсів;
- разом із плануванням показників податкових надходжень, використовувати методи прогнозування місцевих податків, з урахуванням впливу на видаткову частину бюджету;
- вбачаючи економічну нестабільність країни, обчислювати прогнозні показники не більше ніж на наступні 3 роки.

Отже, оптимізація власних доходів бюджету має базуватись на основному бюджетоутворюючому податку ПДФО, який у свою чергу піддається впливу тіньових економічних процесів, міграційному руху населення. В свою чергу ПДФО дає змогу розрахувати індекс податкоспроможності, так ми дізнались, що м. Хмельницький є реципієнтом, що потребує реверсних дотацій від інших регіонів. У якості подолання даних недоліків пропонується здійснювати моніторинг ефективного використання бюджетних ресурсів, прогнозувати показники податкових надходжень до бюджету з урахуванням впливу усіх можливих чинників, здійснювати прогноз кожних наступні три роки.

3.2. Прогнозування джерел фінансових ресурсів у забезпеченні дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування.

В ринковій економіці неможливо досягти стабільного успіху, якщо місцеві фінансові органи не будуть чітко та ефективно планувати свою діяльність, постійно збирати та акумулювати інформацію про зміни на ринках, складати на їх підставі прогнози для обґрунтування планів дій. На підставі

прогнозів розробляють стратегію і тактику регулювання розвитку місцевої економіки, тобто набір правил і прийомів, за допомоги яких досягають головних цілей і завдань розвитку.

Економічні прогнози необхідні для обґрунтування шляхів економічного і соціального розвитку у довгостроковому періоді, визначення економічних ресурсів, що забезпечують досягнення відповідних цілей, виявлення найбільш імовірних та економічно ефективних варіантів середньострокових програм, обґрунтування головних напрямків поточної економічної та соціальної політики, передбачення наслідків прийнятих рішень і здійснюваних у певний момент заходів. За умов сучасного науково-технічного прогресу, динамічної модернізації економічної системи прогнозування стає одним з вирішальних чинників формування стратегії і тактики розвитку національної економіки.

Для прогнозування джерел фінансових ресурсів у забезпеченості дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування ми використаємо метод статистичних рівнянь залежностей. Розрахунки будемо проводити за допомогою комп'ютерної програми MS Excel.

Виконання розрахунків параметрів рівнянь залежностей потребує відбору кількісних ознак, які характеризують результати та чинники діяльності органів фінансового управління та розрахунку коефіцієнтів стійкості зв'язку між чинниками та результативними ознаками. Відграничення стійкої та нестійкої залежності між чинниками та результативними показниками здійснюють безпосередньо за даними розрахунків одночинникових рівнянь залежності. Для характеристики стійкості зв'язку застосовують шкалу оцінки залежностей.

Для розрахунку ефективності роботи Хмельницької міської ради використаємо показники основних бюджетоутворюючих податків та офіційних трансфертів у порівнянні з видатками за 2014-2018 роки. За чинникову ознаку візьмемо основні податкові доходи до бюджету, а результативна ознака – всього видатків. Найбільшу частку у бюджеті займають дотації і субвенції, а також податкові надходження.

Дані, які ми будемо використовувати при розрахунках зобразимо у таблиці 3.4. Для спрощення використання цифр бюджету всі вихідні цифри ми будемо зазначати у мільйонах гривень.

Таблиця 3.4. Показники доходів та загальна сума видатків бюджету м. Хмельницького за 2014-2018 роки.(млн. грн.)*

Роки	Доходи до бюджету, у т.ч.					Видатки всього
	ПДФО	Податок на прибуток підприємств	Єдиний податок на підприємницьку діяльність	Дотації	Субвенції	
	<i>X1</i>	<i>X2</i>	<i>X3</i>	<i>X4</i>	<i>X5</i>	<i>У</i>
2014	347,89	352,59	83,18	190,27	431,84	1183,31
2015	333,22	363,7	99,42	0,57	841,99	1596,97
2016	483,09	1387,86	145,49	7,8	964,9	2043,85
2017	716,99	716,99	204,48	1,35	1311,23	2801,97
2018	921,49	925,32	250,14	12,25	1421,97	3213,50

*Примітка. Складено автором на основі методу: [25, с. 185-188].

Для розрахунку параметрів одночинникової лінійної прямої залежності при збільшенні чинникової та результативної ознак використаємо формулу:

$$Y_x = Y_{min} \left(1 + bd \frac{x_i - x_{min}}{x_{min} - 1} \right),$$

(3.2.)

де Y_x – рівняння одночинникової залежності;

Y_{max} – максимальне значення результативної ознаки;

b – параметр одночинникової залежності;

d – символ відхилень коефіцієнтів порівняння;

X_i – значення чинникової ознаки;

X_{max} – максимальне значення чинникової ознаки.

Розрахунки помістимо в таблицях 3.4.2-3.8.

За даними таблиць Додатку Є обчислимо значення параметра b :

$$b = \frac{\sum d_y}{\sum d_x} \quad (3.3)$$

1. для чинника X_1 – “податкові надходження”:

$$b_1 = 0,638749;$$

2. для чинника X_2 – «дотації»:

$$b_2 = 0,739556;$$

3. для чинника X_3 – «субвенції»:

$$b_3 = 0,943438.$$

4. для чинника X_4 – «субвенції»:

$$b_4 = 0,011325$$

5. для чинника X_5 – «субвенції»:

$$b_5 = 0,638749$$

Параметри b одночинникових рівнянь свідчать про зміну коефіцієнта порівняння результативної ознаки в залежності від зміни розміру відхилень коефіцієнтів порівняння чинника на одиницю. Так, для чинника «ПДФО» параметр b означає, що зміна розміру відхилень коефіцієнтів порівняння цього чинника на одиницю зумовлює зміну розміру відхилень коефіцієнтів порівняння результативної ознаки в 0,638749 рази.

За даними таблиць Додатку Є розрахуємо коефіцієнти стійкості зв'язку і помістимо їх в таблицю 3.5.

Таблиця 3.5. Залежність основних показників доходів і видатків бюджету.*

№ чинник а	чинник	Коефіцієнт стійкості зв'язку $K = 1 - \frac{\sum d_y - b d_x }{\sum d_y}$
1	ПДФО	0,846974
2	податку на прибуток підприємств	0,305720
3	єдиного податку на підприємницьку діяльність	0,910641
4	дотацій	-0,811930
5	субвенцій	0,846974

*Примітка. Складено автором на основі методу:[47, с. 185-188].

Обчислені значення коефіцієнтів стійкості зв'язку свідчать про високу стійку залежність між єдиним податком на підприємницьку діяльність, ПДФО та субвенціями із видатковою частиною бюджету. Субвенції прямо залежні із видатками, оскільки, вони підлягають повному поверненню.

Здійснимо прогноз ПДФО міста Хмельницького. Проведемо перший етап аналізу, а саме вибір типу функції, яка найкраще відобразить характер динаміки. Серед рівнянь тренду нами було обрано і відображено графічно, наступні: експоненціальна, лінійна, логарифмічна, поліноміальна, степенева (Додаток Ж).

Трансформовані таким шляхом функції вирівнюють результати оцінок фінансового стану територіальної громади. За рахунок неповної відповідності моделі реальному процесу чи об'єкту питання адекватності завжди залишається суттєвим для дослідження. Саме трендова модель певного часового ряду (як один із методів вивчення динаміки і прогнозування процесів) вважається адекватною, якщо правильно висвітлює систематичні компоненти ряду. Апроксимувавши часткові значення функцій для м. Хмельницького, отримали згладжені криві відповідно до кожного окремого показника (табл. 3.2).

Таблиця 3.2. Функції ліній тренду*

№	Типи ліній тренду	Рівняння	Значення R^2 (ПДФО)
1	Експоненціальна	$y = 493,75e^{0,1232x}$	0,9965
2	Лінійна	$y = 136,67x + 221,72$	0,9905
3	Логарифмічна	$y = -863\ln(x) + 493,88$	0,973
4	Поліноміальна	$y = 13,69x^2 + 41,301x + 783,01$	0,9984
5	Степенева	$y = 257,75x^{-0,7813}$	0,9859

*Примітка. Складено автором на основі методу: [25, с. 185-188].

Так, для даних показників фінансової стійкості проаналізованих за бальною оцінкою експертів найкращою є модель полінома 3-го ступеня з коефіцієнтом детермінації 0,9984 для ПДФО. Ця величина достовірності апроксимації є найоптимальнішою у підборі типу тренда ($R^2 \rightarrow 1$). За

допомогою прогнозування розраховано три варіанти розвитку полій, серед них оптимальне значення показника, максимально та мінімально можливі значення показника.

Сучасними проблемами прогнозування на рівні місцевих органів самоврядування є: ризик недотримання термінів і процедур; відсутність достатніх пояснень та розрахунків, що викликає недовіру до наведених показників і оголошених намірів (насамперед, задля довіри громадян потрібно пояснювати свою політику стосовно бюджетних коштів задовго до прийняття стратегій розвитку із прогнозними показниками); декларативність середньострокового бюджетного планування (органи місцевого самоврядування у своїх проектах зазначають, що у разі зміни оцінки прогнозів, закладених під час розрахунків цих показників, можуть бути змінені усі параметри на середньостроковий період, задля уникнення цього пропонується, у проектах основних напрямків бюджетної політики гарантувати дотримання «граничнодопустимої межі» видаткової частини та інших показників); фрагментарність політики.(політика економічного зростання не узгоджена із політикою видатків та податковою політикою, замість відсилання до прогнозів, прийнятих міською радою та наведення планових показників бюджету, слід надати очікуване виконання бюджету і макроекономічні прогнози, чітко визначити механізми та інструменти стимулювання економічного зростання та їх вплив на показники бюджету).

Прогнозування такого джерела фінансових ресурсів як ПДФО дасть змогу місцевим органам зменшити показник тінізації економіки за рахунок визначення методик та інструментів подолання різниці між плановим показником та результатом виконання бюджету. У свою чергу дана методика передбачає, якісне визначення впливу факторів на майбутні періоди.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено узагальнення теоретичних засад та практичних питань складу та оптимізації фінансових ресурсів органів у м. Хмельницькому. За результатами дослідження сформульовано висновки та пропозиції як методичного, так і теоретичного змісту:

1. Узагальнення трактування поняття «фінансові ресурси» дозволило виділити два підходи – фондovий (базується на фондovій теорії) та безфондовий (визначає фінансові ресурси як сукупність грошових коштів). Доведено, що найповніше розкриває сутність поняття фондова теорія. Відповідно до неї визначення під фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування слід розуміти сукупність фондів коштів, що формуються у процесі розподілу ВРП і направляються на економічний і соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Економічний зміст фінансових ресурсів яскраво виражається через виконання ними функцій: формування фінансового потенціалу; забезпечення фінансової незалежності територіальної громади; полегшення процесу утворення муніципальних підприємств.

2. З відомих класифікаційних ознак для виокремлення джерел фінансових ресурсів визначено основоположні, які дають характеристику усіх потоків в повному обсязі: за місцем формування (внутрішні, зовнішні); за джерелами формування (власні, закріплені, регулюючі, позичені); за кругообігом (початкові, функціонуючі, нагромаджені). Охарактеризовано міжбюджетні трансферти як ресурс, що призводить до залежності від централізованого управління територією. Окреслено сутність кредитування бюджету і його негативний вплив на бюджетну політику території. Залучення активної діяльності у пошуку додаткових резервів нарощення доходів місцевих бюджетів є перспективним напрямком розвитку власних фінансових ресурсів місцевих органів самоврядування.

3. Розкрито особливості формування податкових і неподаткових надходжень у м. Хмельницький та наголошено на фіскальній спрямованості

бюджету. Окреслено структуру надходжень податків загальнодержавного значення до бюджетів різних рівнів. Визначено, що основними бюджетоутворюючими податками впродовж аналізованих років є податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок на підприємницьку діяльність та плата за землю. Серед основних бюджетонаповнюючих неподаткових фінансових ресурсів виділено доходи від бюджетних установ і організацій, адміністративних зборів та від операцій із капіталом. Часта зміна законодавства призводить до розпорошеності бюджетної політики і потребує виокремлення чітких напрямків діяльності на основі прогнозу доходів бюджету.

4. Щорічне зростання частки міжбюджетних трансфертів негативно впливає на фінансову незалежність території. Питома вага офіційних трансфертів у доходах бюджету становить більше половини сумарних доходів міста Хмельницького. Динаміка надходжень дотацій та субвенцій вказує на збільшення цільової спрямованості трансфертів, що забезпечують соціальну сферу. Альтернативним джерелом надходжень є кредити в міжнародних організаціях. Розрахунок погашення кредиту від Європейського інвестиційного банку, вказав на пільгові умови, що є досить вигідними. Проте покриття даними коштами проекту із термомодернізації державних установ, не забезпечить ресурсом віддачі кредиту. Доцільніше залучати такі кошти на проекти, які матимуть прибуток від реалізації чи приплив міжнародних інвесторів до територіальної громади.

5. На прикладі ПДФО, проаналізовано вплив міграційного руху населення на тіньову економіку територіальної громади, що залежить від зменшення сплати податків. В свою чергу ПДФО дає змогу розрахувати індекс податкоспроможності, так доведено, що м. Хмельницький є реципієнтом і потребує реверсних дотацій від інших регіонів. У якості подолання даних недоліків пропонується здійснювати моніторинг ефективного використання бюджетних ресурсів, прогнозувати показники податкових надходжень до бюджету з урахуванням впливу усіх можливих чинників, здійснювати прогноз

кожних наступні три роки.

6. Частими недоліками у бюджетному плануванні є: ризик недотримання термінів і процедур; відсутність у публічному доступі до інформації, що не дозволяє встановити достовірність наведених показників і оголошених намірів; декларативність середньострокового бюджетного планування; фрагментарність політики. Прогнозування такого джерела фінансових ресурсів як ПДФО дасть змогу місцевим органам зменшити показник тінізації економіки за рахунок визначення методик та інструментів подолання різниці між плановим показником та результатом виконання бюджету. У свою чергу дана методика передбачає, якісне визначення впливу факторів на майбутні періоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ануїтетний графік погашення кредитів: переваги та недоліки URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/5889/1/АНУЇТЕТНИЙ%20ГРАФІК%20ПОГАШЕННЯ%20КРЕДИТІВ.pdf>
2. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси : навч. посібник /за заг. ред. В. Д. Базилевича. Київ: Атика, 2007. – 368 с.
3. Балицька Я. І. Кредитування бюджету як одне з джерел фінансування енергоефективних інвестиційних проектів. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі*: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 23 грудня 2019 р. Полтава, 2019. С. 8-10.
4. Балицька Я. І. Податковий потенціал як невід’ємна складова формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. *Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти*: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 25-26 грудня 2019 р. Львів, 2019. С. 11-13.
5. Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І. та ін. Фінанси: навчальний посібник / за ред. В. І. Оспіщева. Київ: Знання, 2006. 415 с.
6. Брязкало А. Є. Особливості формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 1. С. 31-36
7. Бюджетний кодекс України № 2592-VI від 07.10.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
8. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. Київ: НІОС, 2000. 416 с.
9. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об’єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ. 2017. 119 с.
10. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2018/04/Горизонтальне-вирівнювання-пода-1.pdf>

11. Дем'янишин В.Г. Шаманська О.С. "Неподаткові надходження: проблеми та роль у доходах бюджету держави". URL: <http://fkd.org.ua/article/view/29071/26160m>
12. Дяченко С. А. Регіональне управління та місцеве самоврядування. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2017. №2 С. 168-183
13. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси: навчальний посібник. Харків: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2014. 343 с.
14. Європейська хартія місцевого самоврядування URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
15. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів: Видавництво "Центр Європи", 1997. – 576 с.
16. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 163-XIV від 06.10.98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
17. Закони про Державний бюджет України № 2696-VIII від 28.02.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
18. Звіт про виконання загального та спеціального фонду бюджету м. Хмельницького за 2014 рік: від 04.03.2015 / Хмельницька міська рада. - №1. – 2015. – 10 с.
19. Звіт про виконання загального та спеціального фонду бюджету м. Хмельницького за 2015 рік: від 04.03.2016 / Хмельницька міська рада. - №1. – 2016. – 10 с.
20. Звіт про виконання загального та спеціального фонду бюджету м. Хмельницького за 2016 рік: від 04.03.2017 / Хмельницька міська рада. - №1. – 2017. – 10 с.
21. Звіт про виконання загального та спеціального фонду бюджету м. Хмельницького за 2017 рік: від 04.03.2018 / Хмельницька міська рада. - №1. – 2018. – 10 с.
22. Звіт про виконання загального та спеціального фонду бюджету м. Хмельницького за 2018 рік : від 04.03.2019 / Хмельницька міська рада. - №1. – 2019. – 10 с.

23. Кириленко О. П. Місцеві фінанси : підруч. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.
24. Конституція України № 2222-IV від 08.12.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
25. Кулинич О. І., Кулинич Р. О. Теорія статистики. Київ: Знання, 2015. 239 с.
26. Ливдар М.В., Пелехата О.В., Івахів М.А. Модернізація міжбюджетних відносин в умовах фінансової децентралізації. *Молодий вчений*, травень, 2018 р. № 5 (57). С. 302-310
27. Ліга. Закон. Коментар до ст. 74 Бюджетного кодексу України URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КК000691>
28. Мельничук Н. Ю. Щодо формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. №4. С. 274 - 280
29. Механізм фінансування заходів енергоефективності в Україні URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Mehanizmi-finansuvannya-zahodiv-energoefektivnosti-v-Ukrai--ni-1.pdf>
30. Мінекономрозвитку. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=41c32df1-6e16-4226-a1cc-6e230ecf65e0>
31. Мінімальна зарплата Мінфін URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min/>
32. Міщенко Д. А., Перетятко А. В. Податковий потенціал як основна складова бюджетних можливостей регіону URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5924>
33. Мунько А. Місцеві фінанси: розвиток теоретичних основ. *Ефективність державного управління*. зб. наук. пр., м. Львів. 2016. С. 84-91.
34. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави: монографія. Київ: “НІОС”, 1997. 176 с.

35. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. 2-е вид., перероб. та доп. Київ: Знання-Прес, 2003. 523 с.
36. Петровська І. О., Клиновий Д.В. Фінанси (з елементами статистики фінансів): навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 300 с.
37. Податковий кодекс України № 2856-VI від 23.12.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
38. Пономаренко, В. С. Методологічні аспекти стратегічного управління інвестиційними процесами. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 3–9.
39. Постанова КМУ Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до загального фонду бюджетів місцевого самоврядування у 2017 році від 8 лютого 2017 р. № 96 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2017-%D0%BF>
40. Постанова КМУ Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до загального фонду бюджетів місцевого самоврядування у 2018 році від 28 лютого 2018 р. № 116 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-2018-%D0%BF>
41. Рішення Виконавчого комітету Хмельницької міської ради «Про затвердження Бюджетного регламенту» від 11.10.2018 № 814 URL: <https://khm.gov.ua/en/node/9482>
42. Рішення міської ради «Про здійснення зовнішнього місцевого запозичення шляхом залучення кредиту від Європейського інвестиційного банку для фінансування проекту «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України» №2 від 28.09.2018 р. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zdiysnennya-zovnishnogo-miscevogo-zapozychennya-shlyahom-zaluchennya-kredytu-vid-0>
43. Рішення міської ради «Про встановлення місцевих зборів в м. Хмельницькому» №2 від 27.01.2016 р. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-vstanovlennya-miscevyh-zboriv-v-m-hmelnyckomu>

44. Сайт Головного управління статистики у Хмельницькій області
URL:<http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>
45. Сайт Державної казначейської служби України
URL:<https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
46. Сайт Державної служби статистики України
URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
47. Тимошенко О. В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад. *Економіка та держава*. міжн. наук.-пр. журн. 2010. №1. С. 72-74
48. У Хмельницькому знову хочуть заборонити продаж алкоголю вночі
URL: <https://podillyanews.com/2019/09/17/u-hmelnytskomu-znovu-hochut-zaboronyty-prodazh-alkogolyu-vnochi/>
49. Чуркіна І.Є, Бобошко Л.І Роль місцевих бюджетів у зміцненні фінансової незалежності регіонів. *Економічні науки*. 2014. №5-6. С. 141-149
50. Федорук А. П. Оптимізація фінансових ресурсів в умовах обмежених можливостей. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 23. С. 107-110.
51. Юридичний портал Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/kaznachejstvo-informuye/yediniy-reyestr-rozporядnikiv-ta-oderzhuvachiv-byudzhetnih-koshtiv>.
52. Юридичний портал Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
53. Юридичний портал Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
54. Юридичний портал Хмельницької міської ради. [Електронний ресурс]. URL: <http://khm.gov.ua/>

ДОДАТКИ

Рис. А1. Суб'єктно-об'єктна структура відносин в управлінні місцевими фінансами України.

*Примітка складено автором на основі: [33, С. 89].

Таблиця Б.1. Склад та структура податкових надходжень до бюджету м. Хмельницького за 2014-2018 рр., млн. грн.*

Назва податку	2014 р.	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
		абсол. знач.	у % до попер. року	абсол. знач.	у % до попер. року	абсол. знач.	у % до попер. року	абсол. знач.	у % до попер. року
Податок на прибуток підприємств комунальної власності та інших	352,59	363,7	103,15	1387,86	381,59	716,99	51,66	925,32	129,06
Податок на доходи фізичних осіб	347,89	333,22	95,78	483,09	144,98	716,99	148,42	921,49	128,52
Транспортний податок**		3,16		1,44	45,57	2,53	175,69	4,24	167,59
Екологічний податок		0,70		0,83	118,57	0,83	100,00	0,79	95,18
Плата за землю	73,35	92,95	126,72	133,10	143,20	140,96	105,91	148,95	105,67
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	0,14	4,77	3407,14	6,59	138,16	12,68	192,41	18,77	148,03
Єдиний податок на підприємницьку діяльність	83,18	99,42	119,52	145,49	146,34	204,48	140,55	250,14	122,33
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	-	81,39		128,95	158,43	81,25	63,01	79,49	97,83
Акцизний податок на пальне	-	-		-		67,20		70,22	104,49

Продовження табл. Б.1

Туристичний збір	-	0,09		0,16	177,78	0,17	106,25	0,27	158,82
Інші місцеві збори та рентна плата за використання інших природних ресурсів***	73,35	-		-		-		0,012	
Всього	951,63	979,58	102,94	2287,55	233,52	1942,37	84,91	2419,76	124,58

*Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

**під поняттям транспортного податку розуміється наступне: збір за першу реєстрацію транспортних засобів, збір за місця для паркування транспортних засобів, податок з власників транспортних засобів та інших самохідних механізмів, в тому числі і сам транспортний податок.

*** під поняттям інші місцеві збори та рентна плата за використання інших природних ресурсів розуміється: збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; збір за використання природних ресурсів; рентна плата за використання інших природних ресурсів.

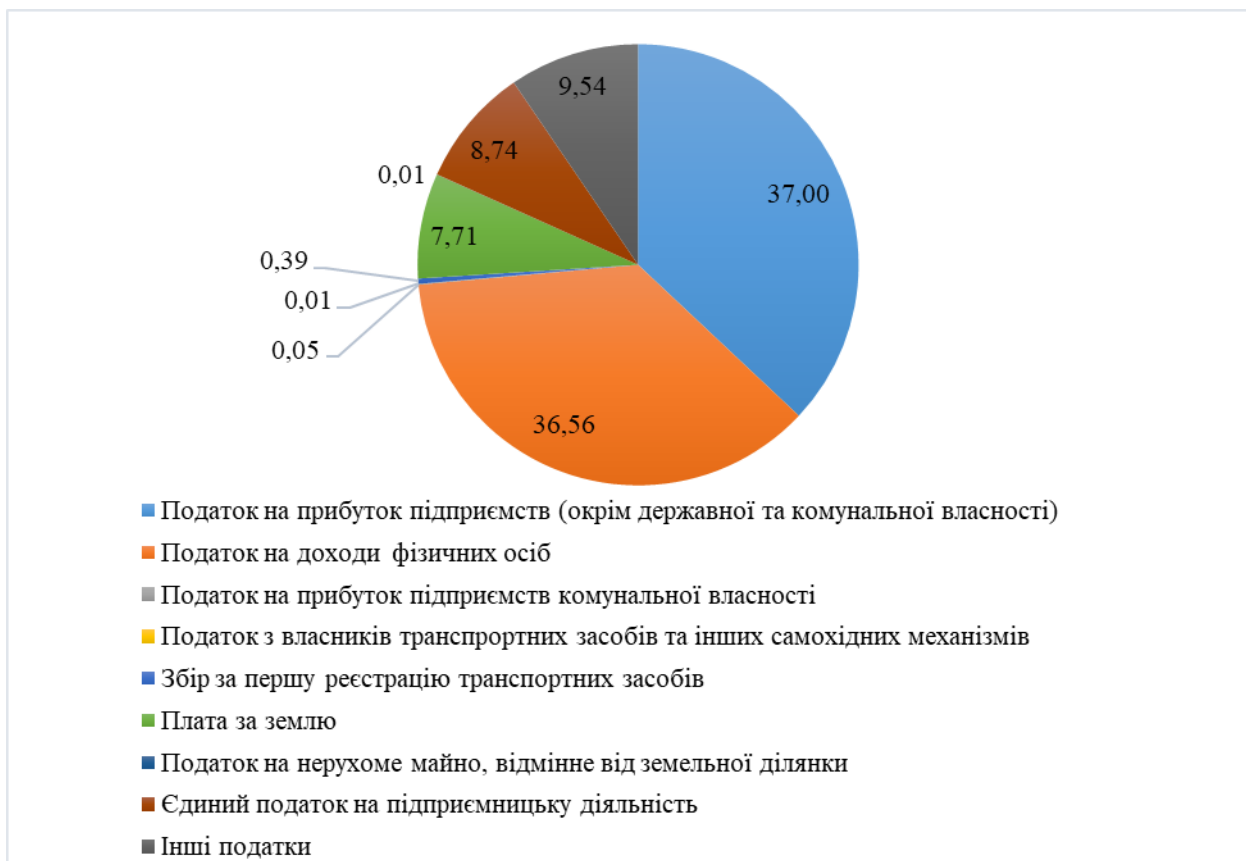

Рисунок В.1. - Питома вага податкових надходжень до Хмельницького міського бюджету за 2014 р.

Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

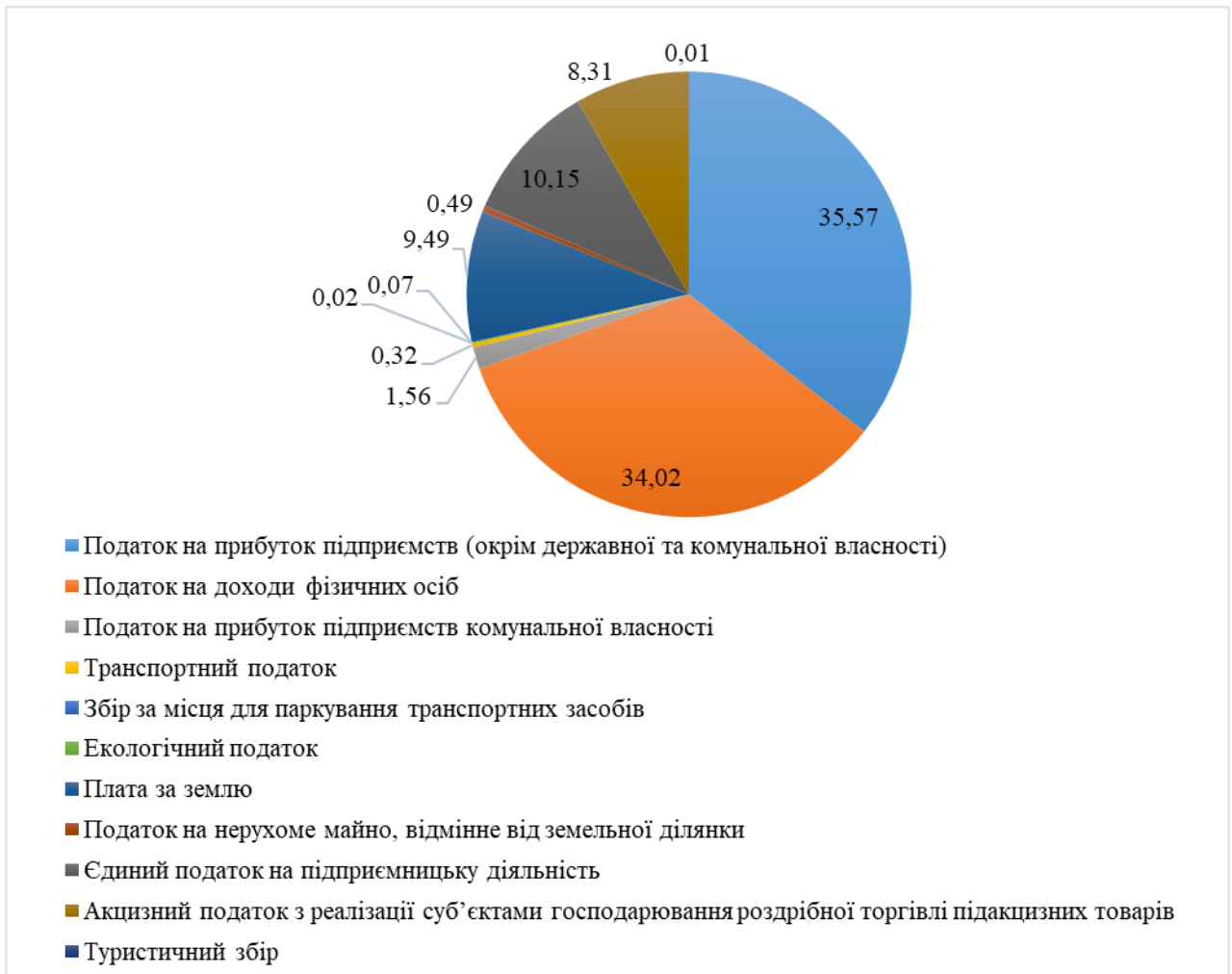

Рисунок Г.1. - Питома вага податкових надходжень до Хмельницького міського бюджету за 2015 р.

Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

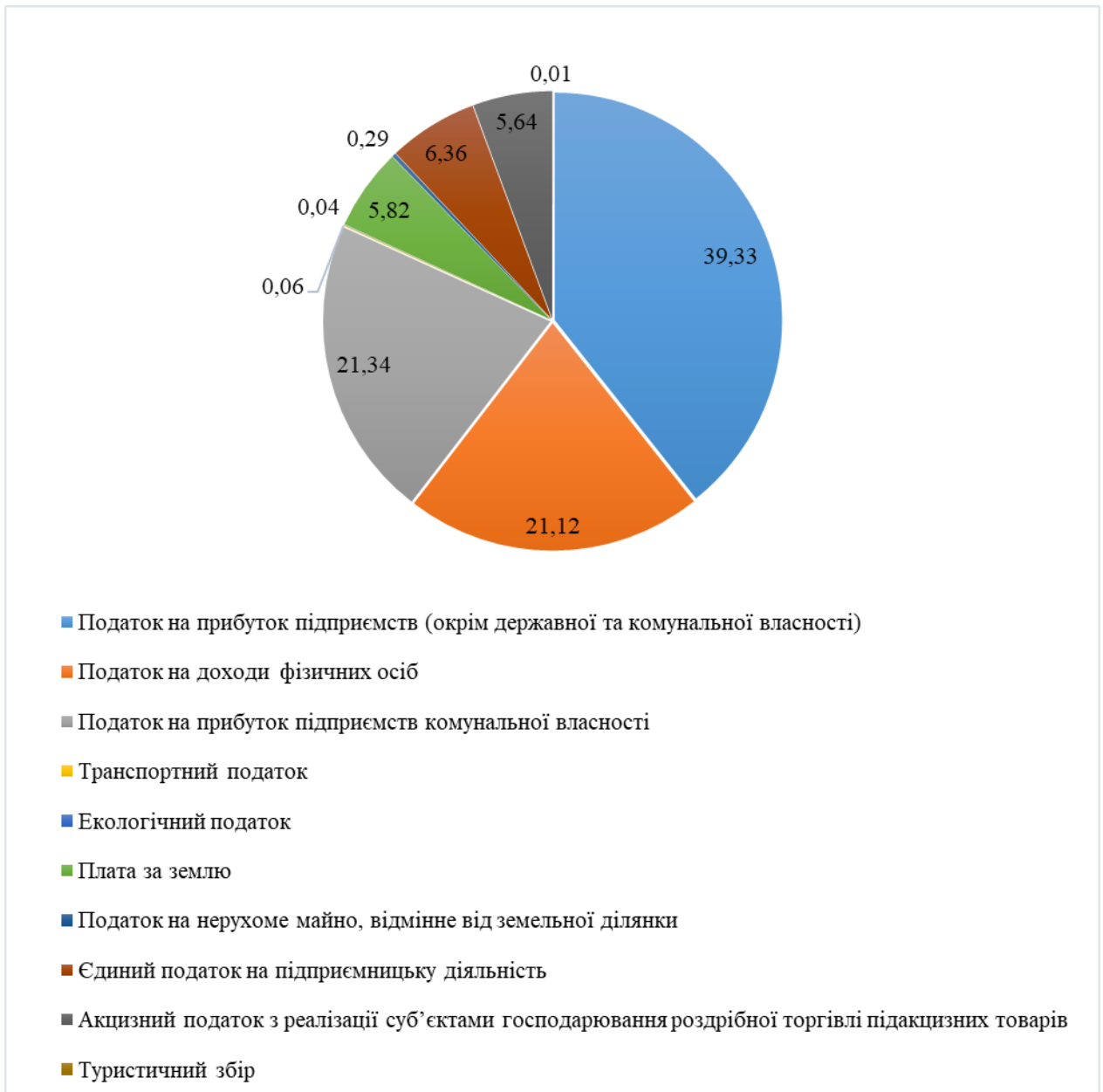

Рисунок Г.1. - Питома вага податкових надходжень до Хмельницького міського бюджету за 2016 р.

Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Рисунок Д.1. - Питома вага податкових надходжень до Хмельницького міського бюджету за 2017 р.

Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Рисунок Е.1. - Питома вага податкових надходжень до Хмельницького міського бюджету за 2018 р.

Примітка складено автором на основі: [18,19,20,21,22].

Таблиця Є.1. Розрахунково-допоміжна таблиця для визначення параметрів лінійного рівняння прямого зв'язку ПДФО і видатків.*

Роки	Чинникова ознака X_1	Результативна ознака Y	$\frac{x}{x_{MN}} - 1(d_x)$	$\frac{y}{y_{MN}} - 1(d_y)$	bdx	Теоретичні значення результативної ознаки, U_x	$ d_y - bd_x $
2014	431,84	1183,31	0,000000	0,000000	0,000000	1183,310000	0,000000
2015	841,99	1596,97	0,949773	0,349579	0,606667	1901,185145	0,257088
2016	964,9	2043,85	1,234392	0,727231	0,788467	2116,311402	0,061236
2017	1311,23	2801,97	2,036379	1,367909	1,300736	2722,484019	0,067173
2018	1421,97	3213,5	2,292817	1,715687	1,464535	2916,309433	0,251152
Разом	4971,93	10839,6	6,513361	4,160406	-	10839,600000	0,636649

*Примітка. Складено автором на основі методу: [25, с. 185-188].

Таблиця Є. 2. Розрахунково-допоміжна таблиця для визначення параметрів лінійного рівняння прямого зв'язку податку на прибуток підприємств і видатків*

Роки	Чинникова ознака X_2	Результативна ознака Y	$\frac{x}{x_{MN}} - 1(d_x)$	$\frac{y}{y_{MN}} - 1(d_y)$	bdx	Теоретичні значення результативної ознаки, U_x	$ d_y - bd_x $
2014	352,59	1183,31	0,00	0,00	0,00	1183,31	0,00
2015	363,70	1596,97	0,03	0,35	0,02	1210,88	0,33
2016	716,99	2801,97	1,03	1,37	0,76	2087,75	0,60
2017	925,32	3213,50	1,62	1,72	1,20	2604,82	0,51
2018	1387,86	2043,85	2,94	0,73	2,17	3752,84	1,44
Разом	3746,46	10839,60	5,63	4,16	-	10839,60	2,89

*Примітка. Складено автором на основі методу [25, с. 185-188].

Таблиця Є.3. Розрахунково-допоміжна таблиця для визначення параметрів лінійного рівняння прямого єдиного податку на підприємницьку діяльність і видатків*

Роки	Чинникова ознака X_3	Результативна ознака Y	$\frac{x}{x_{MN}} - 1(d_x)$	$\frac{y}{y_{MN}} - 1(d_y)$	bdx	Теоретичні значення результативної ознаки, $У_x$	$ d_y - bd_x $
2014	83,18	1183,31	0,00	0,00	0,00	1183,31	0,00
2015	99,42	1596,97	0,20	0,35	0,18	1401,27	0,17
2016	145,49	2043,85	0,75	0,73	0,71	2019,59	0,02
2017	204,48	2801,97	1,46	1,37	1,38	2811,31	0,01
2018	250,14	3213,5	2,01	1,72	1,89	3424,12	0,000000
Разом	782,71	10839,6	4,41	4,16	-	10839,60	0,000114

*Примітка. Складено автором на основі методу: [25, с. 185-188].

Таблиця Є.4. Розрахунково-допоміжна таблиця для визначення параметрів лінійного рівняння прямого зв'язку дотацій і видатків.*

Роки	Чинникова ознака X_4	Результативна ознака Y	$\frac{x}{x_{MN}} - 1(d_x)$	$\frac{y}{y_{MN}} - 1(d_y)$	bdx	Теоретичні значення результативної ознаки, $У_x$	$ d_y - bd_x $
2014	190,27	1183,31	332,807018	0,000000	3,769182	5643,420726	3,769182
2015	0,57	1596,97	0,000000	0,349579	0,000000	1183,310000	0,349579
2016	7,8	2043,85	12,684211	0,727231	0,143654	1353,297351	0,583577
2017	1,35	2801,97	1,368421	1,367909	0,015498	1201,648884	1,352411
2018	12,25	3213,5	20,491228	1,715687	0,232072	1457,923038	1,483615

*Примітка. Складено автором на основі методу: [25, с. 185-188].

Таблиця Є.5. Розрахунково-допоміжна таблиця для визначення параметрів лінійного рівняння прямого субвенцій і видатків.*

№ чинника	Чинникова ознака X_5	Результативна ознака Y	$\frac{x}{x_{MN}} - 1(d_x)$	$\frac{y}{y_{MN}} - 1(d_y)$	bd_x	Теоретичні значення результативної ознаки, $У_x$	$ d_y - bd_x $
1,00	431,84	1183,31	0,00	0,00	0,00	1183,31	0,00
2,00	841,99	1596,97	0,95	0,35	0,61	1901,19	0,26
3,00	964,90	2043,85	1,23	0,73	0,79	2116,31	0,06
4,00	1311,23	2801,97	2,04	1,37	1,30	2722,48	0,07
5,00	1421,97	3213,50	2,29	1,72	1,46	2916,31	0,25
Разом	4971,93	10839,60	6,51	4,16	-	10839,60	0,64

*Примітка. Розраховано автором на основі: [25, с. 185-188].

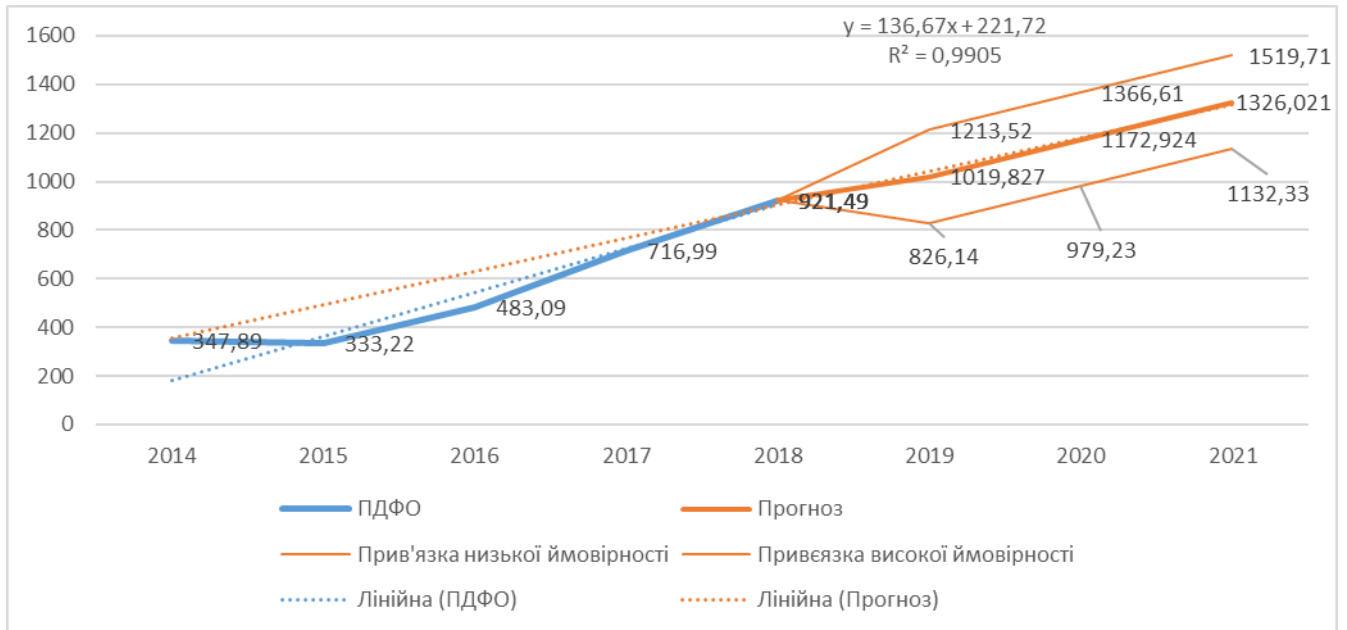
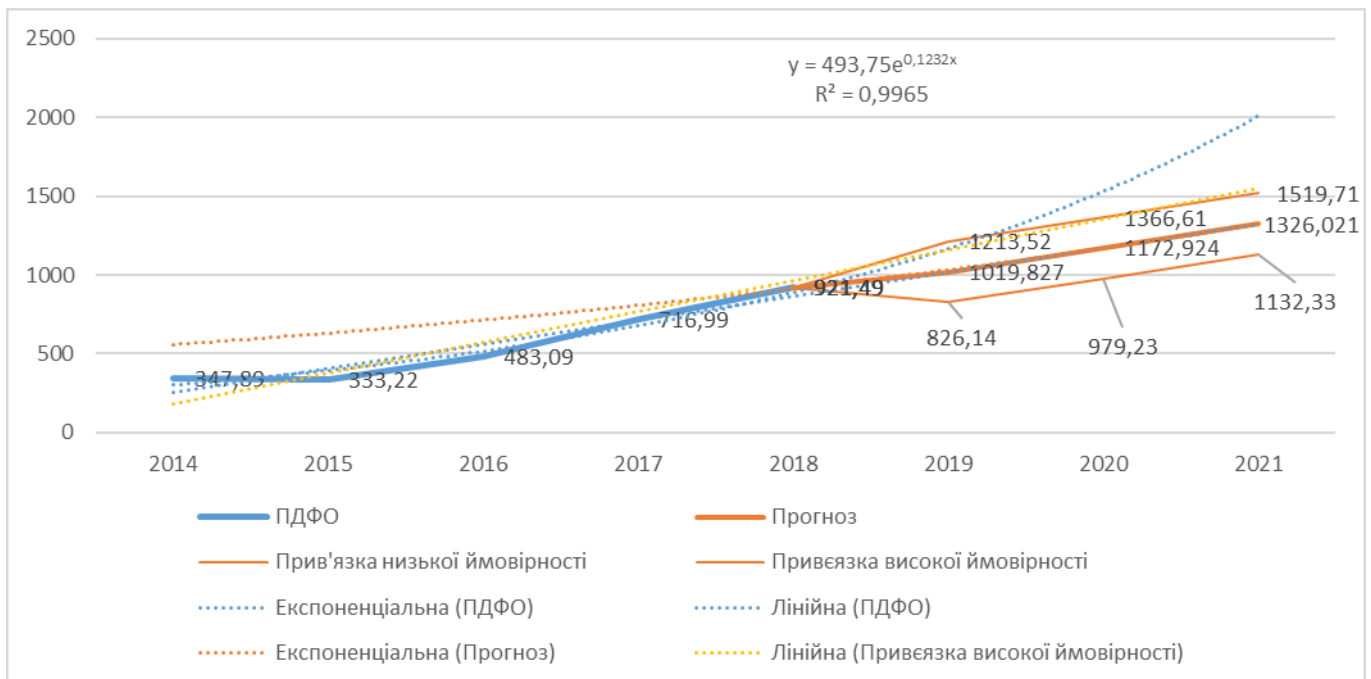

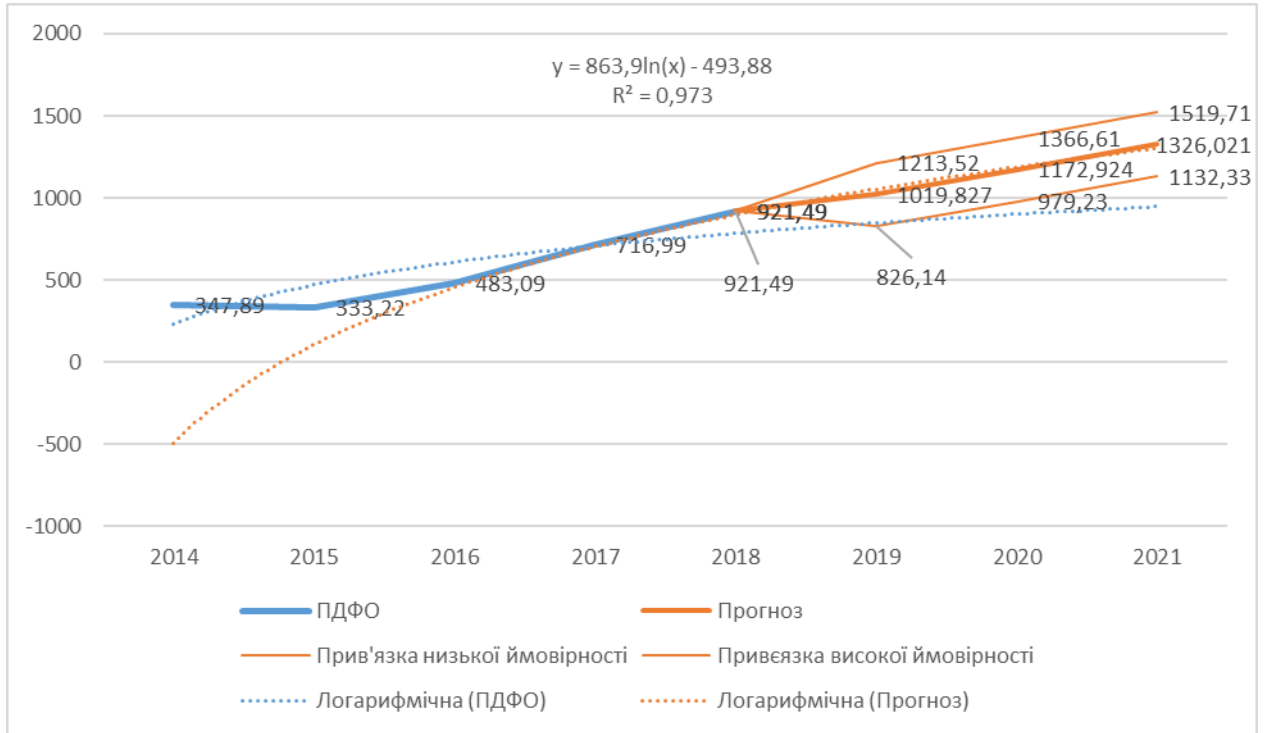
Рисунок Ж.1. -Прогнозування ПДФО за допомогою лінійної функції*, млн. грн.

Примітка. Розраховано автором за допомогою MS Excel.

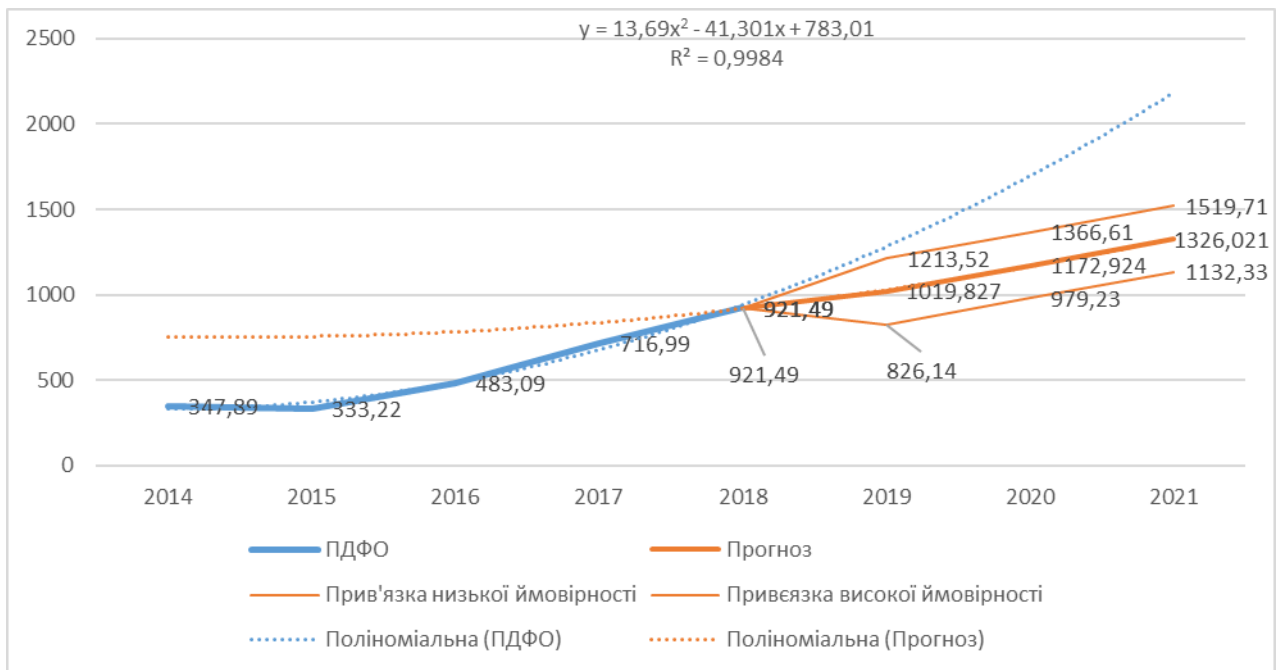
РисЖ.2. -Прогнозування ПДФО за допомогою експоненціальної функції*, млн. грн.

Примітка. Розраховано автором за допомогою MS Excel.

РисунокЖ.3. -Прогнозування ПДФО за допомогою логарифмічної функції*, млн. грн.

Примітка. Розраховано автором за допомогою MS Excel.

РисунокЖ.4. -Прогнозування ПДФО за допомогою поліноміальної функції*, млн. грн.

Примітка. Розраховано автором за допомогою MS Excel.

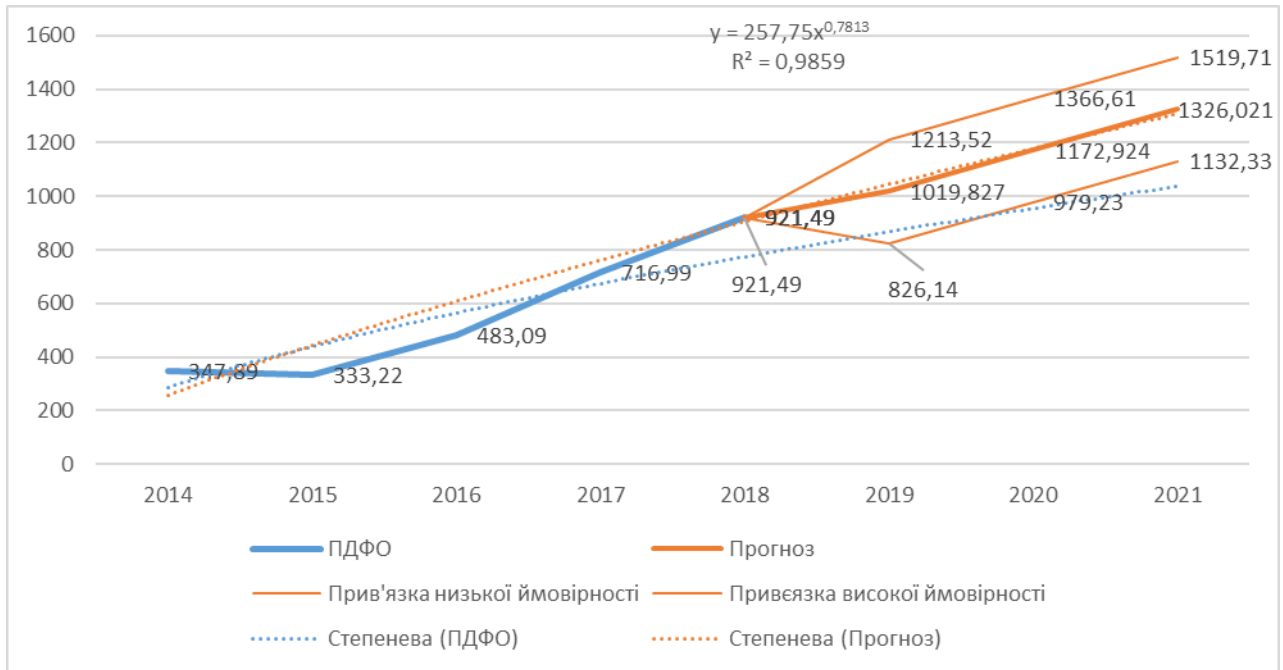

Рисунок Ж.5. -Прогнозування ПДФО за допомогою степеневої функції*,
млн. грн.

Примітка. Розраховано автором за допомогою MS Excel.